

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI
MODA TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK TAMGALARININ GELENEKSEL MOTİFLERLE
İLİŞKİSİ VE ÇAĞDAŞ MODA TASARIMLARINDA KULLANIMI

HAZIRLAYAN
LALEGÜL SABUNCUOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR TÜRKDEMİR

ANKARA 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 14 / 02 / 2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: LALEGÜL SABUNCUOĞLU

Öğrencinin Numarası: 22010534

Anabilim Dalı: TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

Programı: MODA TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR TÜRKDEMİR

Tez Başlığı: TÜRK TAMGALARININGELENEKSEL MOTİFLERLE İLİŞKİSİ ve
ÇAĞDAŞ MODA TASARIMLARINDA KULLANIMI

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 73 sayfalık kısmına ilişkin, 09 / 02 /2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 14 / 02 / 2025

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR TÜRKDEMİR

TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmam süresince bilgi ve tecrübesiyle yanımda olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Pınar TÜRKDEMİR'e çok teşekkür ederim.

Moda bölümü başkanı kıymetli Doç. Dr. M. Fikret ATEŞ'e özellikle teknik konulardaki desteği için teşekkür ederim.

Tez yazım sürecimde bana hoşgörüsüyle çalışma imkânı sunan BÜKSAM Müdürü Dr. Öğr. Üyesi Tulga ALBUSTANLIOĞLU'na teşekkür ederim.

Motivasyonumu kaybettiğim anlarda bana destek olan mesai arkadaşlarım İlkay, Nurten ve Servet hocalarıma teşekkür ederim.

Gerek tezimde yer alan şekillerin çiziminde gerekse halası kıymetli araştırmacı Prof. Dr. Taciser Onuk'un kitaplarına ulaşmamı sağlayarak vizyonumu genişletmemde yanımda olan değerli sanatçı ve akademisyen Ozan KÜÇÜKUSTA'ya teşekkür ederim.

Binlerce yıllık hikayeleri taşlara, halılara, çoraplara nakşeden isimsiz kahramanlara teşekkür ederim. Sizlerin emeği olmasaydı bu çalışma da olmazdı.

Son olarak evlatlarım Duru ve Ateş. Eğer sizi istemeden üzdüysem çok özür dilerim. Zamanınızdan çaldım. Ama siz beni bu süreçte hiç üzmediniz, çok teşekkür ederim.

Ankara, 2025

Lalegül Sabuncuoğlu

ÖZET

Lalegül Sabuncuoğlu, Türk Tamgalarının Geleneksel Motiflerle İlişkisi ve Çağdaş Moda Tasarımlarında Kullanımı, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Moda Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı, 2025.

Bu çalışmada, Türk kültürünün köklü bir unsuru olan Türk tamgalarının çağdaş moda tasarımındaki yeri ve kullanımı kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Tamgalar, tarih boyunca Türk toplulukları arasında kimlik, güç ve inanç gibi unsurları ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu semboller, Orta Asya'daki eski Türklerden günümüze kadar süregelen kültürel mirasın önemli bir parçası olup, çağdaş moda tasarımında yeniden keşfedilmekte ve yorumlanmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, Türk tamgalarının tarihsel gelişimi, kullanım alanları ve taşıdığı sembolik anlamlar derinlemesine ele alınmıştır. Türk toplumlarındaki tamga geleneği ve bu sembollerin sosyal, dini ve politik anlamları üzerine yapılan literatür taramasıyla birlikte, tamgaların kültürel kimlik oluşturmadaki önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, moda tasarımında geleneksel motiflerin kullanımı ve kültürel sembollerin modaya etkisi ele alınmıştır. Özellikle Türk tamga ve motiflerinin küresel moda dünyasındaki yerini inceleyen bu bölüm, geleneksel ile modern arasında bir köprü kurarak, Türk tamgalarının günümüz tasarımlarında nasıl yeniden yorumlandığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, tamgaların estetik anlamı ve modaya kattığı özgünlük vurgulanmış olup, çağdaş tasarımlar üzerinden kültürel kimlik ve tarihsel mirasın nasıl yeniden şekillendiği araştırılmıştır. Çalışmanın bir diğer odak noktası, Türk tasarımcıların ve markaların koleksiyonlarında bu sembolleri nasıl değerlendirdikleri olmuştur. Bu kapsamda, güncel moda trendlerinde Türk tamgalarının kullanımına dair vaka çalışmaları ve örnekler sunulmuştur. Hem yerel hem de uluslararası moda dünyasında, bu sembollerin kültürel bir ifade aracı olarak nasıl benimsendiği ve tasarımlara entegre edildiği ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Aynı zamanda bu sembollerin küresel moda endüstrisindeki etkisi ve moda tasarımcıları tarafından kültürel bir yenilenme unsuru olarak nasıl kullanıldığı araştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise, Türk tamgalarının moda tasarımında gelecekteki rolü ve etkisi üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Moda tasarımındaki bu sembollerin hem Türkiye'de hem de dünya genelinde kültürel farkındalık yaratma ve kimlik oluşturma süreçlerine olan katkısı irdelenmiştir. Ayrıca, bu mirasın modern tasarım dünyasında sürdürülebilirliği ve Türk tamgalarının çağdaş moda akımları içerisindeki potansiyeli ele alınmıştır. Bu çalışma, genel olarak Türk tamgalarının, moda dünyasında sadece estetik bir unsur olarak değil, aynı zamanda kültürel mirası yansıtan ve onu geleceğe taşıyan bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçları hem moda tasarımcıları hem de kültürel araştırmalar için önemli bir referans niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tamga, Motif, Çağdaş Moda, Kültürel Kimlik, Sembolizm

ABSTRACT

Lalegül SABUNCUOĞLU, The Relationship of Turkish Tamgas with Traditional Motifs and Their Use in Contemporary Fashion Designs, Başkent University, Institute of Social Sciences, Department of Textile and Fashion Design, Fashion Design Master Thesis, 2025

This study comprehensively examines the place and usage of Turkish symbols (tamgas), a deep-rooted element of Turkish culture, in contemporary fashion design. Throughout history, tamgas have been used by Turkish communities to express concepts such as identity, power, and beliefs. These symbols, which have been a significant part of cultural heritage from the ancient Turks of Central Asia to the present day, are being rediscovered and interpreted in modern fashion design. In the first section of the study, the historical development of Turkish tamgas, their areas of use, and the symbolic meanings they carry are discussed in depth. The tradition of tamgas in Turkish societies and the social, religious, and political meanings of these symbols are explored, emphasizing their importance in forming cultural identity. In the second section, the use of traditional motifs in fashion design and the impact of cultural symbols on fashion are addressed. This section, particularly focusing on the place of Turkish tamgas and motifs in the global fashion world, bridges the traditional and modern, revealing how Turkish symbols are reinterpreted in contemporary designs. In this context, the aesthetic meaning of tamgas and their contribution to fashion's originality are highlighted, and the reshaping of cultural identity and historical heritage through contemporary designs is investigated. Another focus of the study is how Turkish designers and brands incorporate these symbols in their collections. In this scope, case studies and examples of the use of Turkish tamgas in current fashion trends are presented. Both in the local and international fashion worlds, the adoption of these symbols as a cultural expression and their integration into designs are examined in detail. Additionally, the influence of these symbols in the global fashion industry and how designers use them as a cultural renewal element is researched. In the final section of the study, the future role and impact of Turkish tamgas in fashion design are evaluated. The contribution of these symbols to creating cultural awareness and forming identity both in Turkey and globally is discussed, and their sustainability in modern design and potential within contemporary fashion trends are examined. As a result, it is revealed that Turkish tamgas are not only an aesthetic element in the fashion world but also a tool reflecting and carrying cultural heritage into the future.

Keywords: Tamga, Motif, Contemporary Fashion, Cultural Identity, Symbolism.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
GÖRSELLER LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Önemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Kapsamı.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Tamga Kelimesinin Etimolojik Kökeni ve Kelime Anlamı.....	4
2.2. Türk Kültüründe Tamgaların Yeri ve Önemi.....	4
2.3. Tamgaların Kullanım Alanları.....	6
2.4. Motif	9
3. YÖNTEM.....	12
3.1. Kültürel Unsurların Moda Tasarımına Etkisi	12
3.1.1. Kültürel kimlik.....	14
3.2. Geleneksel Türk Motiflerinin Moda Endüstrisindeki Yeri ve Türk Tamgalarının Motifleşmesi	18
3.2.1. Çengel motifi.....	20
3.2.2. Kazayağı motifi	21
3.2.3. 8 Köşeli yıldız.....	22
3.2.4. Çengelli baklava	23
3.2.5. Eli belinde kız	24

3.2.6. Ok-yay yaba.....	26
3.2.7. Deve boynu	28
3.2.8. Karıboşatan-gelin çatlatan-gelin boğan şaşı bağı	29
3.2.9. Özek-alem koç boynuzu.....	32
3.2.10. Çift başlı kartal.....	33
3.2.11. X motifi.....	34
3.2.12. Y motifi.....	35
3.2.13. Saçbağı motifi	36
4. BULGULAR VE YORUM	37
4.1. Geleneksel Motiflerin Çağdaş Moda Tasarımında Kullanımı	37
4.2. Çağdaş Moda Tasarımında Türk Motiflerinin Kullanılması	37
4.2.1. Arzu Kaprol.....	40
4.2.2. Ashı Filinta.....	42
4.2.3. Atıl Kutoğlu	44
4.2.4. Başak Cankeş.....	46
4.2.5. Cemil ipekçi	49
4.2.6. Dilek Hanif.....	50
4.2.7. Ece Sükan	53
4.2.8. Gül Ağış.....	54
4.2.9. Hakan Yıldırım.....	56
4.2.10. Hatice Gökçe.....	57
4.2.11. Mehtap Elaidi	61
4.2.12. Özgür Masur	63
4.2.13. Simay Bülbül	66
4.2.14. Tuvana Büyükçınar.....	68
4.2.15. Zeynep Tosun.....	70
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73

GÖRSELLER LİSTESİ

	Sayfa
Görsel 2.1.Runik Türk Alfabesi.....	6
Görsel 2.2. Damgalanmış At.....	7
Görsel 2.3. Kırım Aile Tamgaları.....	8
Görsel 2.4. Kırım Aile Tamgaları.....	8
Görsel 2.5. Kiçi Orda Kırgız Tamgaları.....	8
Görsel 2.6. Oğuz Boy Tamgaları.....	9
Görsel 2.7. Osmanlı Para Motifleri.....	10
Görsel 2.8. Motifli Tığ İşi.....	10
Görsel 2.9.Motifli Ahşap Kapı.....	11
Görsel 3.1. Afrika Balmumu Baskı Kirlent.....	12
Görsel 3.2. Chanel Métiers d'art 2022/23 Koleksiyonu.....	13
Görsel 3.3. Çağdaş Kimono Tasarımı.....	13
Görsel 3.4. Çintemani Motifi.....	14
Görsel 3.5. 15. Yüzyıl Konya Halısı.....	14
Görsel 3.6. Çintemani Desenli İpek Fular.....	15
Görsel 3.7. Boteh Desen Antika Halı.....	16
Görsel 3.8. Boteh Desen Elbise.....	16
Görsel 3.9. Meander Motifi.....	17
Görsel 3.10. Versace Saat.....	17
Görsel 3.11. Pazırık Halısı.....	18
Görsel 3.12. Pazırık Halısındaki Hun Gülü Motifi.....	19
Görsel 3.13. Erzurum Halı Dokuma Heybe.....	20
Görsel 3.14. Sırma Muşabak İşli Peşkir Edirne Müzesi.....	21
Görsel 3.15. Kars Halısı.....	22
Görsel 3.16. Kazayağı Motifli Çanta.....	22
Görsel 3.17. Sekiz Köşeli Yıldız Yanışlı Çorap.....	23
Görsel 3.18. 19. Yüzyıl Çanakkale Halısı.....	23
Görsel 3.19. Geleneksel Kars Kadın Başlığı.....	24
Görsel 3.20. Eli Belinde Motifli Halı.....	25
Görsel 3.21. Elibelinde Yanışlı Zili Dokuma.....	26
Görsel 3.22. Ok-Yay/Yaba Tamgaları.....	27

Görsel 3.23. Nevşehir Avanos Sarıhan Taç Kapısı.....	27
Görsel 3.24. Pazırık Önlük Parçası.....	28
Görsel 3.25. Kayseri-Yağcıbedir Namazlık.....	28
Görsel 3.26. Deve Boynu Yanışlı Peşkir.....	29
Görsel 3.27. Deve Boynu Heybe Balıkesir.....	29
Görsel 3.28. Türkmenistan Kadın Giysisinden Bir Kesit.....	30
Görsel 3.29. Batı Çuvaş Bölgesi Zili Dokuma.....	31
Görsel 3.30. Malatya Zili Dokuma.....	31
Görsel 3.31. Koçboynuzu Motifli Halı.....	32
Görsel 3.32. Osmanlı Çadır Parçası.....	33
Görsel 3.33. Hakkâri Halısı.....	34
Görsel 3.34. Sivas-Kangal Halısı.....	34
Görsel 3.35. Ters ve Düz Y motifli Nahçıvan Halısı.....	35
Görsel 3.36. Kırklareli Zili Dokuma.....	35
Görsel 3.37. Konya Halısı.....	36
Görsel 4.1. Göz Desenli Kazak.....	38
Görsel 4.2. Saçbağı Desenli Kazak.....	38
Görsel 4.3. Koçboynuzu Desenli Elbise.....	39
Görsel 4.4. Yaba Desenli Elbise.....	39
Görsel 4.5. Arzu Kaprol Baskılı Tasarım.....	40
Görsel 4.6. Arzu Kaprol Tasarımı.....	41
Görsel 4.7. Saadet Düğümü Motifi.....	41
Görsel 4.8. Saadet Düğümü Motifi.....	42
Görsel 4.9. Aslı Filinta Tasarımı.....	43
Görsel 4.10. Aslı Filinta Tasarımı.....	43
Görsel 4.11. Aslı Filinta Tasarımı.....	43
Görsel 4.12. Aslı Filinta Tasarımı.....	44
Görsel 4.13. Atıl Kutoğlu Tasarımı.....	45
Görsel 4.14. Atıl Kutoğlu Tasarımı.....	45
Görsel 4.15. Atıl Kutoğlu Tasarımı.....	45
Görsel 4.16. Atıl Kutoğlu Tasarımı.....	45
Görsel 4.17. Kutnu Tasarım.....	46
Görsel 4.18. Başak Cankeş Tasarımı.....	47
Görsel 4.19. Başak Cankeş Tasarımı.....	47

Görsel 4.20. Başak Cankeş Tasarımı.....	47
Görsel 4.21. Başak Cankeş Tasarımı.....	48
Görsel 4.22. Başak Cankeş Tasarımı.....	48
Görsel 4.23. Cemil İpekçi Tasarımı.....	49
Görsel 4.24. Cemil İpekçi Tasarımı.....	50
Görsel 4.25. Dilek Hanif Tasarımı.....	51
Görsel 4.26. Beledi Dokuması Elbise.....	51
Görsel 4.27. Feretiko Dokuması Elbise.....	51
Görsel 4.28. Ehram Dokuması Elbise.....	52
Görsel 4.29. Dilek Hanif Tasarımı.....	52
Görsel 4.30. Dilek Hanif Tasarımı.....	53
Görsel 4.31. Ece Sükan Koton Tasarımı.....	53
Görsel 4.32. Gül Ağış Tasarımı.....	54
Görsel 4.33. Gül Ağış Tasarımı.....	55
Görsel 4.34. Gül Ağış Tasarımı.....	55
Görsel 4.35. Hakan Yıldırım Tasarımı.....	56
Görsel 4.36. Hakan Yıldırım Tasarımı.....	56
Görsel 4.37. Hakan Yıldırım Tasarımı.....	57
Görsel 4.38. Hatice Gökçe Tasarımı.....	57
Görsel 4.39. Hatice Gökçe Tasarımı.....	58
Görsel 4.40. Hatice Gökçe Tasarımı.....	59
Görsel 4.41. Hatice Gökçe Tasarımı.....	59
Görsel 4.42. Hatice Gökçe Tasarımı.....	60
Görsel 4.43. Hatice Gökçe Tasarımı.....	60
Görsel 4.44. Mehtap Elaidi Tasarımı.....	61
Görsel 4.45. Mehtap Elaidi Tasarımı.....	62
Görsel 4.46. Mehtap Elaidi Tasarımı.....	62
Görsel 4.47. Mehtap Elaidi Tasarımı.....	63
Görsel 4.48. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet.....	64
Görsel 4.49. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet.....	64
Görsel 4.50. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet.....	64
Görsel 4.51. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet.....	65
Görsel 4.52. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet.....	65
Görsel 4.53. Simay Bülbül Tasarımı.....	66

Görsel 4.54. Simay Bülbul Tasarımı.....	67
Görsel 4.55. Simay Bülbul Tasarımı.....	67
Görsel 4.56. Simay Bülbul Tasarımı.....	67
Görsel 4.57. Simay Bülbul Tasarımı Çanta.....	68
Görsel 4.58. Tuvana Büyükçınar Tasarımı.....	69
Görsel 4.59. Tuvana Büyükçınar Tasarımı.....	69
Görsel 4.60. Tuvana Büyükçınar Fabrika Koleksiyonu.....	69
Görsel 4.61. Zeynep Tosun Tasarımı.....	70
Görsel 4.62. Zeynep Tosun Tasarımı.....	70
Görsel 4.63. Zeynep Tosun Tasarımı Elbise.....	71
Görsel 4.64. Zeynep Tosun Tasarımı.....	71
Görsel 4.65. Zeynep Tosun Tasarımı.....	72
Görsel 4.66. Zeynep Tosun Tasarımı.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Tört Bulung imi	19
Şekil 3.2. Jappas Ocağı Tamgası	20
Şekil 3.3. Dodurga Boyu Tamgası.....	29
Şekil 3.4. Bakkal Boyu Tamgası.....	29
Şekil 3.5. Gözleve Boyu Tamgası.....	29
Şekil 3.6. Sekiz Köşel Yıldız Motifi.....	23
Şekil 3.7. Beş Pılav Aile Tamgası.....	24
Şekil 3.8. Eymür Boyu Tamgası.....	25
Şekil 3.9. Ok-Yay Yaba Motifi	26
Şekil 3.10. İğdir Tamgası.....	28
Şekil 3.11. Salur Boyu Tamgası.....	30
Şekil 3.12. Yuva Boyu Tamgası.....	32
Şekil 3.13. Abuzlar Aile Tamgası	33
Şekil 3.14. Beş Pılav Aile Tamgası.....	36

1. GİRİŞ

Türkler Pasifik Okyanusu'ndan Akdeniz'e, Çin'den Avusturya'ya, Cezayir'e uzanan binlerce yıllık tarihlerinde pek çok milleti de gerek kültürel gerek sosyal gerekse politik anlamda çok fazla etkilemiştir bir ırktır. Bir kısmı tarih kitaplarında yer alan bu etkileşim sanattan gastronomiye, dilden botanik bilimine kadar geniş bir yelpazede çeşitli benzerlikler olarak günümüzde de karşımıza çıkmaktadır (Roux, 2013). Büyük devletler kurmadan önce hayvancılıkla uğraşan göçebe küçük gruplar olarak karşımıza çıkan bu millet boylarını, eşyalarını, hayvanlarını, evlerini diğerlerinden ayırt etmek amacıyla 'tamga' adı verilen özel işaretler kullanmıştır (Gülensoy, 1989). Bu işaretler özellikle ev eşyalarında ya da evlerin dış yüzeylerinde zamanla süslemelerin de bir parçası olmuştur (Görgünay, 2002)

Belli bir kültüre ait giyim, moda ya da tekstil tarihini incelerken öncelikle gerekli malzemenin o coğrafyada bolca bulunup bulunmadığına bakmak gerektiği kadar, geçim kaynağı, dini faktör gibi unsurların da incelenmesi gereklidir. Hayvancılıkla uğraşan göçebe Türklerde en önemli malzeme yün, deri ve kürk olmuştur. Hayatları yaylag ve kışlag arasında geçen yaylacı Türklerin mobilya ve döşemeleri kolaylıkla taşınabilen halı ve keçelerden oluşmaktadır ve çeşitli Türk desenleriyle süslenmiştir (Ögel, 2022). Özellikle İslamiyetin benimsenmesinden sonra Türk sanatında resim ve heykel yerine süslemeciliğin geliştiği görülmektedir (Yaşaroğlu, 2016). Sovyet arkeolog Sergei Rudenko öncülüğünde başlatılan kazılarda 1949 yılında Altayların Pazırık bölgesinde bulunan ve M.Ö. V. Yüzyıla kadar tarihlenen, günümüze ulaşmış en eski halı olma özelliğini taşıyan Pazırık halısından itibaren Türklerin vazgeçilmez ev eşyalarından olan halılar başta olmak üzere tekstil ürünlerinde pek çok motifle karşılaşılmalıdır ve bu motiflerin içinde tamgalarla benzerlik gösterenler olduğu görülmektedir (Görgünay, 2002).

Türkistan bölgesinden Anadolu'ya gelip Selçuklu devletinin kurulmasına öncülük eden Türkler günümüzde üzerinde yaşadığımız topraklara binlerce yıllık bir kültür birikimini de ekmişlerdir. Yerleştikleri bölgelerdeki taşlara oydukları tamgalar köylerimizde belki bir mezar taşında, bizlere bıraktıkları ve günümüze ulaşmış mimari eserlerde ya da motif olarak kullanılmaları sayesinde çeşitli süsleme sanatlarında karşımıza çıkmaya devam etmektedir (Görgünay, 2002). Aksoy'un 'tarihin sessiz dili' olarak adlandırdığı tamgaların en yoğun kullanıldığı sanat alanı ise dokumacılık özellikle halıcılık olmuştur (Aksoy, 2014). Halıcılıkta kullanılan bu desenler, zaman içinde stilize ve modernize halleriyle tekstil alanında pek çok tasarımda motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağdaş moda tasarımcıları

özellikle global sahnede yer almak isteyenler kültürel unsurların dikkat çekiciliğini keşfederek çalışmalarında bu unsurlara yer vermiştir.

1.1. Araştırmanın Önemi

Toplumlari farklılaştıran özellikleri vardır, bunların en önemlilerinden biri, yazılı olmayan çeşitli uygulamalar olarak tanımlayabileceğimiz geleneklerdir. Gelenekler kuşaktan kuşağa gelecek nesillere aktarılan kültürel öğeler olarak da ifade edilebilir. Tekstil ve moda alanında coğrafyadan ve toplumların geleneklerinden kaynaklanan farklılıklar giysi, kumaş, desen, süsleme ve kalıp özelliklerinde ortaya çıkmaktadır. Kültürel mirası oluşturan bu unsurlar toplumların geçmişi ile geleceği arasında bağlantı kuran önemli öğelerden birisidir (Yıldız ve Mermerci, 2024).

Gittikleri her yerde tamgalarıyla iz bırakan Türk aileleri, o bölgenin ve o bölgenin etkileşime girdiği diğer etnik grupların kültürlerine önemli katkılar sağlamıştır. Halı, cecim, zili ve kilimler başta olmak üzere pek çok ev eşyasında gördüğümüz bu tamgalar zamanla dokuyan ya da işleyenin hikayelerini anlattığı sanat eserlerinde vücut bulmuştur (Görgünay, 2002). Ancak günümüz moda ve tekstil tasarımlarında bu çeşitliliğin çok azaldığı, modern çağın getirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik farklılaşmanın bir sonucu olan hızlı tüketim koşullarında değerini yitirdiği, yeni nesiller tarafından benimsenmediği ve geleneksel el sanatlarımızın yok olmaya yüz tuttuğu görülmektedir (Gürcüm ve Öztürk, 2020). Bu araştırma tasarımlarında geleneksel unsurlara yer veren modacıların bu konudaki çalışmalarını inceleme ve Türk tamgalarıyla benzerlik gösteren motiflerin modernize ve stilize edilerek ve yeni tasarımlara ışık tutması sonucu kültürel miras niteliğindeki bu motiflerin gelecek nesil ve global piyasaya aktarımı bağlamında önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, binlerce yıllık geçmişe sahip Türk ulusunun temel taşlarını oluşturan küçük grupların aidiyet sembelleri tamgaların zaman içinde süsleme sanatlarındaki kullanımı incelemek, geleneksel unsurlara yer veren çağdaş moda tasarımcılarının çalışmalarında bu motiflere ne düzeyde yer verildiğini araştırmak ve bu yöndeki çeşitliliğin artırılması yönünde bulgular elde edip öneriler sunmaktır. Yapılan literatür taramalarında hangi tamganın hangi geleneksel motiflerle şekilsel benzerlik gösterdiği, hangi çağdaş Türk modacının tasarımlarında geleneksel unsurlara yer verdiği ve bu çalışmalar arasında Türk tamgalarıyla benzerlik gösteren motif olup olmadığı sorularına cevap aranmıştır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Tezin birinci bölümünde araştırmanın önemi, amacı, kapsamın ve sınırlılıkları anlatılmıştır. İkinci bölümde kavramsal çerçeve çizilerek tamga kavramı açıklanmış, Türk kültüründe tamganın yeri, önemi ve kullanım alanlarına değinilmiş ve motif kavramı anlatılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmıştır. Kültürel unsurların moda tasarımına etkisi incelenerek tamgaların moda ve tekstil tasarımlarındaki motiflerle şekilsel benzerlikleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde tasarımlarında geleneksel unsurlara yer veren Türk modacıların çalışmaları incelenmiş ve bu çalışmalarda kullanılan Türk motifi benzeri tamgaların kullanım bulguları ortaya konmuştur. Beşinci bölümde elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada yer verilen tamgaların arkeolojik bulgular olması sebebiyle bu yönde veri eksikliği araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu işaretlerle şekilsel benzerlik gösteren motifler yakın geçmişte yapılan katalog çalışmalarıyla sınırlıdır. Kültürel etkileşimlerin sonucu olarak dünya üzerinde herhangi bir yerdeki bir kullanımın bu çalışmalarda yer almamış olması mümkün olabilir. Ancak eldeki katalog verilerin Kültür Bakanlığı tarafından sağlanmış olması sebebiyle bu konuda yeterli veri elde edildiği düşünülmektedir. Çalışmada ele alınan modacılar geleneksel tasarımlarıyla ön plana çıkan isimler arasından kullandığı motifler konuya en yakın veri sağlayacağı düşünülen 15 tanesinin tasarımlarıyla sınırlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tamga Kelimesinin Etimolojik Kökeni ve Kelime Anlamı

Sibiryaya kökenli olduğu bilinen Tamga kelimesi, Rusça'da karşılaşılan yabancı sözcüklerin Etimolojik olarak incelendiği sözlükte Türkçe olarak işaretlenmiş ve Moğolistan coğrafyası boy toplumunda boya ait eşya, hayvan ya da boy üyeleri tarafından yapılan halı, seramik gibi objelerin üzerine vurulan özel mülkiyet işareti olarak manalandırılmıştır (slovar mostrannih slov russkiy yazik Moskova, 1988).

İlk olarak Orhun Kitabelerinde 'Tamka' (Yerdeki Tamgalık Yılıkı) (Ata, 2011, Orkun, 2019) olarak karşımıza çıkan sözcük çeşitli Türk dillerinde tamqa, tanma, tanqa, tanqama, tanba, takma, tamğa, damga ve damğa olarak kullanılmıştır (Gülensoy, 1989). Araz Qurbanov, 2013 yılında Azerbaycan Türkçesinde basılan 'Damgalar, Remzler, Benimsemeler' adlı kitabında Emre Ahmet Cevat'ı kaynak göstererek sözcüğün kökünde eski Türkçe'de yandırmak, dağlamak, kızdırmak anlamını veren 'tam' fiilinin bulunabileceğini ifade eder.

2.2. Türk Kültüründe Tamgaların Yeri ve Önemi

Drevnetyurkskiy Slovar adlı eserde, eski Türklerin kullanımında "damga/tamga"nın özel mülkiyet işareti anlamının yanı sıra bir işaret; bir şeye işaret koyma aracı, bir mühür ve bu nitelikteki bir araçla yapılan bir işaret, yazı, rozet anlamını da kapsadığı söylenmektedir. 1916 yılından kalma bir Kazan yayını, okuma yazması olmayan Başkurt ya da diğer Türk halklarının imza yerine kendilerine ait damgaları kullandıklarını ileri sürmektedir (Aksoy, 2014). Buna karşılık, Kültigin yazıtı, Turfan'dan gelen Uygur metinleri, Divanu Lugati't-Türk ve Kutadgu Bilig gibi eserlerde damga/tamganın mühür damgası biçiminde kullanılması kavramının günümüzdeki anlamına oldukça uygun olduğu yönünde açık bir açıklama da bulunmaktadır. Bu çalışmalara göre, "damga-tamga" terimi aynı zamanda tam-yacı (tamğaçı, damgalayıcı), tam-yala (tamğala, damga), tam-ya ur (tanıklık etmek ur, damga) ifadelerini de oluşturmuştur (Aksoy, 2014).

Tamgalar, insanların yaratılışla ilgili ilk tasavvurları ve ilkel inançları ile bağlantılı çizimlerden evrilen kültürel unsurlardır. Bu çizimlerin gelişimi, zamanla daha belirgin ongunların (totemlerin) ve resimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Örneğin, Kazakistan'da İrtiş havalisinde Tunç Çağı'na ait granit kayalar üzerine çizilmiş görseller bulunmuştur. Bu

görseller, o dönemde tamgaların henüz belirgin ongunlara veya harf tamgalarına dönüşmediği bir sürecin habercisidir. Bu erken dönemdeki çizimler, toplumların kozmogonik ve mitolojik tasavvurlarını ifade eden ilkel semboller olarak işlev görmüştür. Ancak zamanla bu semboller, daha belirgin ve tanınabilir resimlere dönüşmüş, böylece ongunlar ortaya çıkmıştır. Bu süreçte çizimlerin mükemmelleştirilmesi ve biçimlendirilmesi, onların daha karmaşık ve anlamlı hale gelmesini sağlamıştır (Kutluer, 2023).

Sonraki aşamalarda ise bu mükemmelleştirilmiş ve biçimlendirilmiş çizimlerin, harf tamgalarına dönüşerek yazı sistemlerinin temelini oluşturduğu yönünde düşünceler olmakla beraber, Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu 17 Ekim 2024 tarihinde kendisiyle yüz yüze yaptığım bir görüşmede tamga ve harfin elbette birbirine benzerlik gösterebileceğini ancak harflerin tamgalardan oluştuğu yönünde genel geçer bir görüş savunmanın doğru olmadığını, tamgaların aidiyet belirttiğini ve kaya resimlerinden ayrı tutulması gerektiğini özellikle ifade etmiştir. Kendisinin görüşü dikkate alınarak piktogram (basitleştirilmiş resim), ideogram ve (fikri ifade eden işaret) Kök-Türk fonogramlarının (bir harf, hece ya da sesi gösteren işaret) (Görsel 2.1.) damgalarla ilişkisi Gülensoy'un da yazdıkları ışığında incelenmektedir.

Pazırık kurgan bulgularının incelenmesinden sonra, yetersiz de olsa, Sovyet kökenli bazı çalışmaların özellikle damgalar ve bunların tarihsel kaynakları üzerinde yürütüldüğü ortaya çıkmıştır. Örneğin, Orkun ilk baskısı 1941'de yayınlanan 'Eski Türk Yazıtları' çalışmasında Y. D. Polivanov'a atıfla Türk yazısıyla ilgili olarak, kaya oymalarının "fikirleri belirten işaretler" (ideogramlar, ideografik) anlamına geldiğini belirtmektedir. Esin'in çalışmalarında yer verdiği bazı görüşlere göre; 'M.Ö. 4. yüzyıla ait olduğu hesaplanan Esik mezarında, gümüş bir nesne üzerine kazınmış eğik yazı, Kazak bilim adamlarının değerlendirmesine göre arkaik biçimiyle sadece Göktürk alfabesinde görülen iki harfe uzunluk olarak benzemektedir. Bu önemli bulgu, Aristov, Orkun ve Kisilev'in de altını çizdiği gibi, Göktürk yazısının, Milattan öncesinden itibaren, işaretlerden gelişme yoluyla kurulduğu düşüncesini doğurmaktadır.'

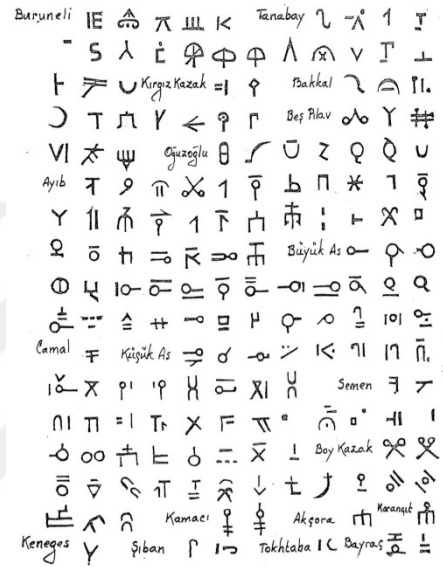
Görsel 2.2. Damgalanmış At

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3687026> (Erişim tarihi: 07.03.2025 14:14)

Gülensoy, Orhun ve Yenisey abidelerindekilere çok benzer ya da tamamen aynı şekilleriyle, bazıları anlamları bilinerek bazılarıysa sırf atalardan görüldüğü için bugün Anadolu’da kullanılan damgaların kullanım yerlerini şöyle sıralamıştır:

- at ve sığırlarda,
- koç ve koyunun kulak veya burnunun üstünde,
- koç veya koyunun sırtında, kuyruğunda veya başında (aşı boyası ile),
- kovanlarda, buğday veya un ambarlarında,
- mezar taşlarında,
- hece tahtası adı verilen, tahtadan yapılmış mezar işaretlerinde,
- kilim ve halılarda,
- keçelerde, kepeneklerde,
- heybe, torba ve un çuvallarında,
- nakış ve yanışlarda,
- ziynet eşyalarında,
- nazarlıklarda,
- ev kapı ve duvarlarında,
- kap kacakta,
- el, yüz, alın, pazu ve göğse yapılan dövmelerde,

11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud tarafından ansiklopedik bir sözlük olarak yazılan Divânu Lugâti't-Türk adlı eserde “hakanın mührü” olarak verilirken, aynı eserin Oğuz maddesinde, Oğuzların yirmi iki boydan oluştuğu, her boyun ayrı bir alameti (Görsel 2.3., Görsel 2.4., Görsel 2.5.) ve başkaları tarafından tanınması için hayvanlarına vurulan damgası olduğu bildirilir.

Görsel 2.4. Kırım Aile Tamgaları

Kaynak: Akçokraklı 1983

Ocak	Damga	Ocak	Damga	Ocak	Damga
Kara Sek		Tabın		Hoca	//
Kara Sakal		Telev		Orta Orda	{ 00 00 00
Kete		Alaşa		Argın	
Jagal Baylı		Altın		Kıpçak	
Kerderi		Jappas			

Kaynak: Akçokraklı 1983

Kaşgarlı Mahmud, yirmi iki Oğuz boyunu sıraladıktan sonra bunların yirmi birine ait tamga şekillerini de verir. Divânu Lugâti't-Türk'ün yanı sıra Reşideddin Fazlullah'ın Camiü't-Tevârih'inde, Yazıcızâde Âli'nin Tevârih-i Âl-i Selçuk'unda, Ebulgazi Bahadır Han'ın Şecere-i Terâkime'sinde de Oğuz boyları ve bu boylara ait tamga şekilleri verilmektedir (Görsel 2.6.).

		Divânı Lugatı't-Türk	Divânı Lugatı't-Türk	Tevârih-i Âl-i Selçuk	Camiü't-Tevârih	Şecere-i Terâkime
BOZOKLAR (SAĞ KOL)	GÜN HAN	KAYIG	IVI	III	II	III
		BAYAT	IIİ	I	I	II
		ALKA BOLUK	III	II	I	II
		KARA BOLUK	III	I	I	II
	AY HAN	YAZGIR	III	I	I	II
		TOGER	IV	II	I	II
		TOTIRKA	V	II	I	II
		YAPARLU		I	I	II
	YILDIZ HAN	AFŞAR	I	I	I	II
		KIZIK		I	I	II
		BEKİLİ	II	I	I	II
		KARKIN		I	I	II
UÇOKLAR (SOL KOL)	GÖK HAN	BAYUNDUR	II	I	I	II
		BEÇENEK	II	I	I	II
		ÇUVULDAR (çavundur)	II	I	I	II
		ÇEPNİ	II	I	I	II
	DAĞ HAN	SALGUR	II	I	I	II
		EYMÜR	II	I	I	II
		ULA YONDLUG	II	I	I	II
		ÜREGİR	II	I	I	II
	DENİZ HAN	İĞDİR	II	I	I	II
		BÜGDÜZ	II	I	I	II
		YIVA	II	I	I	II
		KINIK	II	I	I	II

Görsel 2.6. Oğuz Boy Tamgaları

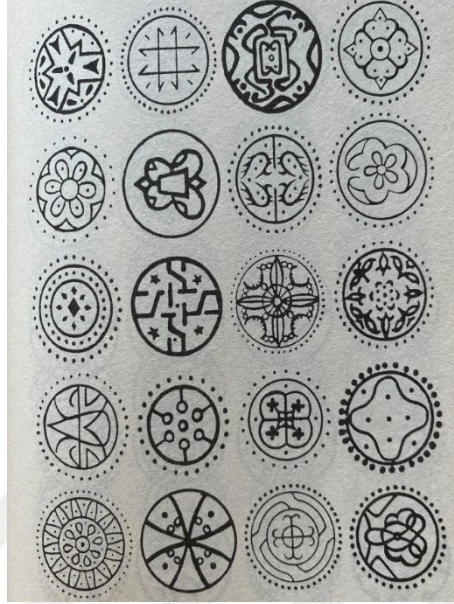
Kaynak: <https://adramytteion.org/wp-content/uploads/2022/09/Tamga1.png> (Erişim tarihi: 23.02.2025 13:18)

2.4. Motif

Motifler, bir eserin derinliğini ve anlamını artıran temel unsurlar olarak hizmet ederek hem edebiyatta hem müzikte hem de görsel sanatta önemli bir rol oynayan, birliği sağlama amacıyla tekrarlanan semboller, renkler, desenler, konuşmalar, karakter hareketleri, imgeler veya durumlar olarak tanımlanırlar (TDK sözlüğü, 2018).

Moda ve tekstil tasarımında yüzeyleri hoş bir görüntüyle kaplama amacı taşıyan motifler bölge ve dönemlere göre değişik isimlerle adlandırılabilir (Deniz, 2010) Geleneksel Türk süsleme sanatlarında bulunan çok çeşitli motifler pek çok farklı alanda süsleme

amacıyla kullanılmıştır (Seçkinöz vd, 1986) Aşağıdaki görsellerde Osmanlı paraları, dantel battaniye ve bir ahşap kapı üzerinde motiflerin kullanımı gösterilmiştir (Görsel 2.7., Görsel 2.8., Görsel 2.9.).

Görsel 2.7. Osmanlı Para Motifleri

Kaynak: Azak 2015

Görsel 2.8. Motifli Tığ İşi

Kaynak: https://www.instagram.com/renklerimin.dunyasi/p/Cu92eKjMK15/?img_index=1 (Erişim tarihi 19.11.2024 18:06)

Görsel 2.9. Motifli Ahşap Kapı

Kaynak: <https://www.stoneplusturkiye.com/shop/urun/stoneplus-motifli-ahsap-kapi-110x210/> (Erişim tarihi 07.03.2015 14:42)

3. YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle hazırlanmıştır. Yapılan kapsamlı literatür taramasında tarihi belgelerin bir araya getirildiği kitaplar, Kültür Bakanlığı, Sümerbank Dokuma Fabrikası ve çeşitli araştırmacılar tarafından hazırlanan kataloglar incelenmiş, sanat tarihi uzmanı Sayın Prof Dr Yaşar Çoruhlu ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Çağdaş dönem moda tasarımcılarının çalışmaları tek tek incelenmiş ve konuyla alaka düzeylerine göre görsel bilim içerik analizi çalışmasıyla veriler elde edilmiştir.

3.1. Kültürel Unsurların Moda Tasarımına Etkisi

Kültürel unsurlar genellikle belirli geçmişlerden kaynaklanır ve önemli tarihi ve sembolik anlamlar taşır. Çağdaş modada, tasarımcılar bu motifleri kültürel mirası kutlamak ve korumak için kullanırlar. Örneğin, cesur renkleri ve karmaşık tasarımlarıyla Afrika balmumu baskıları modern tekstil tasarımlarında sıklıkla kullanılmıştır. Görsel 3.1’de yer alan kırlent buna bir örnek olarak verilebilir.

Görsel 3.1. Afrika Balmumu Baslı Kırlent

Kaynak: <https://www.esnafali.com/krem-etnik-afrika-aslan-figurlu-dijital-baskili-kirlent-yastik-kilifi-cgh1259> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:15)

Görsel 3.2’de yer alan ve dünyaca ünlü Chanel markasının tasarımı olan elbise de Afrika geleneksel unsurlarını yansıtmaktadır.

Görsel 3.2. Chanel Métiers d'art 2022/23 Koleksiyonu

Kaynak: <https://vogue.com.tr/guzellik/chanel-guzelliginde-dogu-bati-sentezi> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:45)

Benzer şekilde, Japon geleneksel giyim parçalarından olan kimono, bu giysinin zarafetini ve şıklığını korurken modern uyarlamalara ilham kaynağı olarak plaj giyimine kadar günlük hayatta yer bulmuştur (Görsel 3.3.).

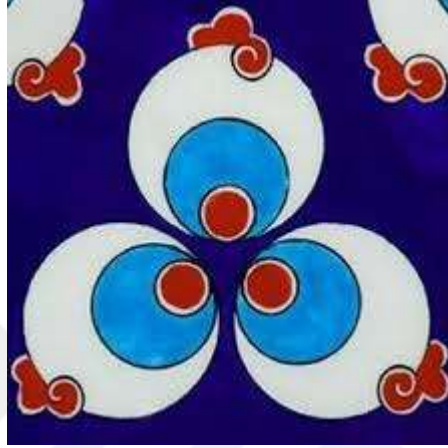

Görsel 3.3. Çağdaş Kimono Tasarımı

Kaynak: <https://boho-via.com/tr/p/yaz-icin-sik-boho-kimono-3/> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:45)

3.1.1. Kültürel Kimlik

Moda, yalnızca giyim ve aksesuarların tasarımını değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamikleri de yansıtan bir ifade biçimidir. Bu kültürel unsurlar, moda tasarımında geleneksel motifler, renkler ve semboller olarak kendini göstermektedir. Örneğin, Türk sanatında yaygın olarak kullanılan Çintemani motifi, tarih boyunca farklı dönemlerde ve coğrafyalarda çeşitli tasarımlarda yer almıştır (Görsel 3.4.).

Görsel 3.4. Çintemani Motifi

Kaynak: https://www.instagram.com/ottoman_embroidery/p/C1mtI-obwv/ (Erişim tarihi 22.11.2024, 15:01)

Görsel 3.5.'te yer alan Selçuklu halısı, eski zaman tekstil tasarımında çintemani motifinin kullanımına örnek olarak verilmiştir.

Görsel 3.5. 15. Yüzyıl Konya Halısı.

Kaynak: Vakıflar Halı Müzesi Kültür bakanlığı Türk El Dokuması halılar Kataloğu 0135

Günümüzde bu motifin modern tasarımlara yansımaları, geçmişin izlerini taşıyan çağdaş giyim ürünleri seçeneklerine olanak tanımaktadır (Paralı, 2024) (Görsel 3.6.).

Görsel 3.6. Çintemani Desenli İpek Fular

Kaynak. <https://www.bursaipek.com/gri-siyah-cintemani-desen-dar-ipeksi-fular> (Erişim tarihi 12.01.2025, 12:06)

Benzer durum İran-Azerbaycan kökeniyle bilinen Buta (Boteh) deseni ve Antik Yunan ve Roma sanatında sıkça kullanılan Meander motifi için de geçerlidir. Aşağıda Halk arasında ‘Şal desen’ olarak bilinen Boteh desenli eski bir halı görülmektedir (Görsel 3.7.)

Görsel 3.7. Boteh Desen Antika Halı

Kaynak: <https://www.ankaraantikacilik.com/urun/6639388/tebriz-hali-sal-desenli-haliyle-20-yy-basi-176-x-122-cm> (Erişim tarihi 16.11.2024, 14:43)

Boteh deseni kadın giyiminde de temel motiflerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Görsel 3.8.).

Görsel 3.8. Boteh Desen Elbise

Kaynak: <https://static.ticimax.cloud/cdn-cgi/image/width=,quality=85/40915/uploads/urunresimleri/buyuk/sal-desen-mavi-madonna-yaka-elbise--b9f38856.jpg>

Meander motifi de (Görsel 3.9.) Versace markasının imzası niteliğini taşımaktadır. Bu, kültürel unsurların moda tasarımında kullanımının bir köprü işlevi gördüğünü düşündürebilir (Karaçay, 2022).

Görsel 3.9. Meander Motifi

Kaynak:<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.istockphoto.com%2Ftr%2Ffoto%25C4%259Fraflar%2Fmeander-motifi> (Erişim tarihi 14.11.2024, 15:12)

Aşağıda kayış kenarı Meander motifiyle işlenmiş Versace marka kadın kol saati görülmektedir (Görsel 3.10.)

Görsel 3.10. Versace Saat

Kaynak:https://img.tatacliq.com/images/i7/320Wx357H/MP000000008096016_320Wx357H_202010311825501.jpeg (Erişim tarihi 16.11.2024, 14:12)

3.2. Geleneksel Türk Motiflerinin Moda Endüstrisindeki Yeri ve Türk Tamgalarının Motifleşmesi

Özellikle tanga ya da runik Türk harflerine şekilsel benzerlik gösterdiği saptanan Geleneksel Türk motiflerinin en sık karşılaşıldığı alan olarak başta halı-kilim olmak üzere dokumacılık sanatı ve çini sanatı gösterilebilir. Bu motifler özellikle Anadolu’da dokuyanın duygu ve düşüncelerini yansıtmaya yönünden büyük önem ve çeşitlilik arz eder. Kurganda bulunan diğer eşyaların üzerindeki tamgaların halen Anadolu’da karşımıza çıkıyor olması ve düğümlerinin Sine (İran) değil Gördes (Türk) düğümü olmasıyla Türklerden kaldığı bilim ve sanat dünyasınca kabul edilmiş olan Pazırık Halısı (Görsel 3.11.) dünyadaki ilk halı örneğidir ve Türklerin dünyaya halıcılık sanatını armağan ettiğinin bir göstergesi olarak St. Petersburg Ermitaj müzesinde sergilenir (Çoruhlu, 2011, Tekçe, 1993).

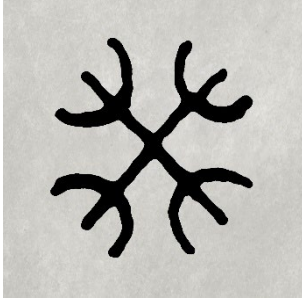

Görsel 3.11. Pazırık Halısı

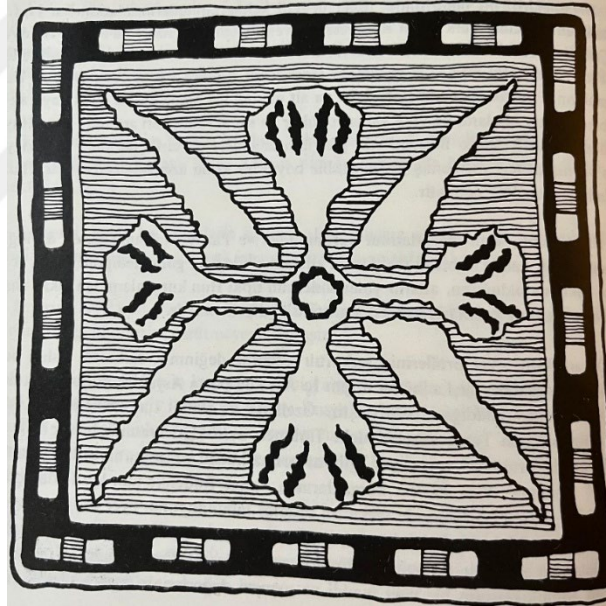
Kaynak: Tekçe, 1993

Prof Dr Neriman Görgünay da Altaylar’dan Tunaboyu’na Türk Dünyasında Ortak Yanışlar eserinde Rasonyi ve Erdmann gibi tarihçilerin de halının anavatanının Batı Türkistan bölgesi olduğunu ve argaç gibi halıcılıkla ilgili terimlerin Uygur metinlerinde de geçtiğini belirttiklerini aktarır. Pazırık halısı bordürlerinde görülen çengel, koçbaşı ve zeminini kaplayan karelerin içindeki Hun gülü motifleri (Görsel 3.12.) Anadolu halılarında, çeyizlik nakışlarda ve günümüz moda ve tekstil tasarımlarında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Görgünay aynı eserinde incelediği yanışların kabir taşları ve paralarda, mimari eserlerde, madeni, ağaç ve deri eşyalarda görülen Türk damgaları olduğunu belirtir. Hun Gülü motifi

de Türkmen çiçeği ya da yıldız adıyla dokunan veya işlenen desene oldukça benzerlik göstermekle beraber, Türklerin ‘Tört Bulung’ düşüncesini simgeleyen imle temsil edilir (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Tört Bulung İmi

Görsel 3.12. Pazırık Halısındaki Hun Gülü Motifi

Kaynak: Görgünay 2002

Bu motif Anadolu’daki pek çok dokumada karşımıza çıkmaktadır. Görsel 3.13.’teki heybede de görülmektedir.

Görsel 3.13. Erzurum Halı Dokuma Heybe

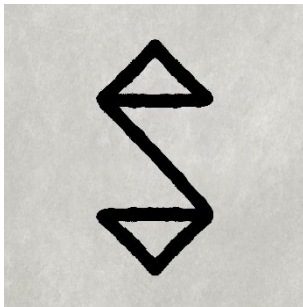
Kaynak: Görgünay 2001

Türk halı ve kilim dokumalarında en çok kullanılan motifleri; doğum ile ilgili motifler, yaşamı simgeleyen motifler, korunma ile ilgili motifler, ölümsüzlük ve soy ile ilgili motifler, ölüm ile ilgili motifler şeklinde kategorize etmek mümkündür (Bozkurt, 2020). Bu motifler özellikle heykel ve resmin yasaklanmasından sonra (Yaşaroğlu, 2016) daha da çeşitlenen Türk süsleme sanatlarında da karşımıza çıkmaktadır.

Bu motiflerin arasında Türk tamgalarıyla benzerlik gösterenlerden 13 tanesi saptanmış, aşağıda ele alınmıştır.

3.2.1. Çengel motifi

Bu yanışın (Görsel 3.14.) Şekil 3.2.'de yer alan Tanebay aile tamgası ve Jappas Ocağı tamgası ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Şekil 3.2. Jappas Ocağı Tamgası

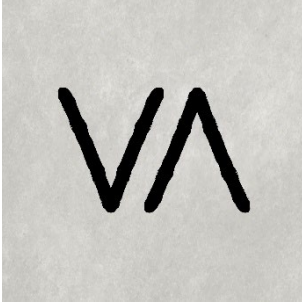

Görsel 3.14. Sırma Muşabak İşli Peşkir Edirne Müzesi

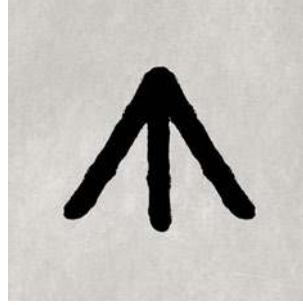
Kaynak: Görgünay 2001

3.2.2. Kazayağı motifi

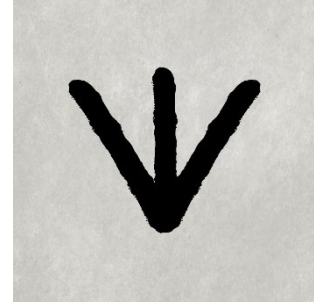
Bu motifin 2 yönlü kullanımıyla özellikle Dodurga Boyu tamgasıyla (Şekil 3.3.) büyük benzerlik gösterdiği, tek yönlü kullanımında ise Bakkal ve Gözleve aile tamgasıyla (Şekil 3.4. ve Şekil 3.5.) 1'e 1 örtüştüğü görülmektedir.

Şekil 3.3. Dodurga Boyu Tamgası

Şekil 3.4. Bakkal Boyu Tamgası

Şekil 3.5. Gözleve Boyu Tamgası

Görsel 3.15.'te yer alan halının su yolundaki motif, kazayağı motifine örnek olarak verilmiştir.

Görsel 3.15. Kars Halısı

Kaynak: Görgünay 2001

Motifin stilize edilmiş versiyonuna bir örnek olarak aşağıdaki görselde yer alan çanta sunulabilir (Görsel 3.16.).

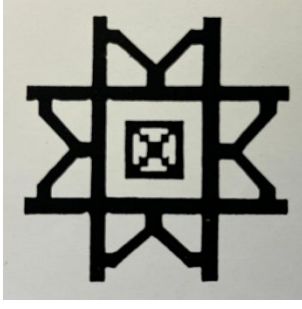

Görsel 3.16. Kazayağı Motifli Çanta

Kaynak: https://www2.hm.com/tr_tr/productpage.1186332001.html (Erişim tarihi 10.03.2025, 11:28)

3.2.3. 8 Köşeli yıldız

Yukarıda da belirtildiği üzere bu motifin Türklerin Tört Bulung tamgasına benzerliği görülmektedir. Stilize edilmiş hali Şekil 3.6.'da yer almaktadır.

Şekil 3.5. Sekiz Köşeli Yıldız Motifi

Görsel 3.17.'de görülen el örgüsü çorap ve Görsel 3.18.'de görülen Çanakkale halısındaki motiflerde 8 köşeli yıldız görülebilir.

Görsel 3.17. Sekiz Köşeli Yıldız Yanışlı Çorap

Kaynak: Görgünay 2001

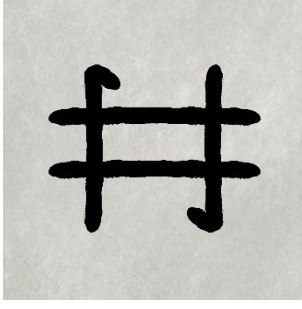

Görsel 3.18. 19. Yüzyıl Çanakkale Halısı

Kaynak: Türk El Dokuması Halılar Katalog No:2-0103

3.2.4. Çengelli baklava

Bazı kataloglarda Ejderha adıyla da karşımıza çıkan bu motif Beş Pılav aile tamgasının (Şekil 3.7.) 45 derece döndürülmüş haliyle fiziksel benzerlik göstermektedir.

Şekil 3.6. Beş Pırlav Aile Tamgası

Görsel 3.19.'da yer alan başlığın bu tamganın 2 kollu versiyonu olduğu görülmektedir ve Kars yöresine aittir.

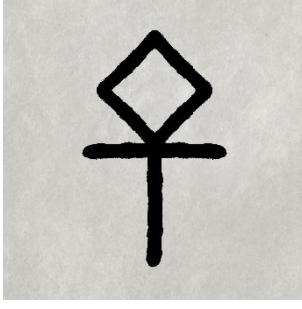

Görsel 3.19. Geleneksel Kars Kadın Başlığı

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.5. Eli belinde kız

Doğurganlığı temsil eden bu motif, Anadolu halılarında en sık karşılaşılan motiflerdendir (Görsel 3.20.). Döğer ve Eymür boyu tamgaları (Şekil 3.8.) ile Oğuzoğlu ve Boy Kazak aile tamgalarıyla da büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Şekil 3.7. Eymür Boyu Tamgası

Görsel 3.20. Eli Belinde Motifli Halı

Kaynak: Türk El Dokuması Halılar Katalog No:2-0107

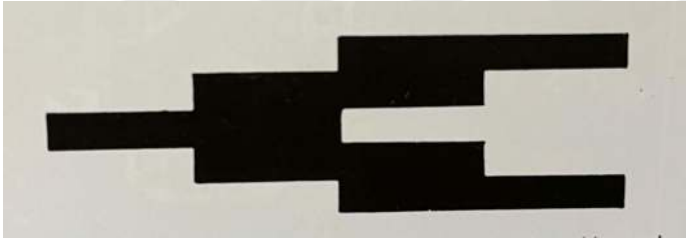
Yapılan katalog taramalarında motifin çok çeşitliliğe uğradığı, kadın ve doğurganlık üzerine pek çok farklı anlama geldiği görülmüştür. Bu motif sadece halı değil kilim, cicim, zili gibi farklı dokuma türlerinde de sık sık kullanılmıştır (Görsel 3.21.)

Görsel 3.21. Elibelinde Yanışlı Zili Dokuma

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.6. Ok-yay yaba

Şekil 3.8. Ok-Yay Yaba Motifi

Görgünay'ın çalışmalarında ok-yay ya da yaba isimleriyle adlandırılan bu motife Kültür Bakanlığı halı kataloglarında bir motif adı olarak rastlanmamış, örüntüsel kullanımıyla su yolu motifine dahil edildiği görülmüştür. İlk olarak Karasuk devri'ne (MÖ1200-800) atfedilen bir dikili taşta tesbit edilen ok-yay tamgasıyla (Şekil 3.9.) karşımıza çıkmıştır. Savaşçı Türk kültüründe farklı dönemlerde pek çok farklı varyasyonu (Görsel 3.22.) tamga olarak kullanılan motif, çeşitli süslemelerde yer almıştır (Görgünay, 2001).

Karasuk Devri'ne (M.Ö. 1200-800) atfedilen damga.	Ш
Hazar Türkleri'nden kalan Kabirtaşları ve 832 yılında yapılmış Hazar Kalesi Sarkef'in inşaatında kullanılan Türk Tuğlaları üzerinde,	𐰃𐰆
Kırım Hanları paralarında ve kabirtaşları'nda,	𐰃𐰆𐰆𐰆
Selçuklu sikkesinde,	𐰃𐰆
Altınordu rakip hanlarından Mehmet Bulak Han (H. 771-792/1369-1380)'ın H. 774/1372 tarihli parası'nda,	𐰃𐰆
Küçük Mehmed Han (H. 827-848/1424-1445)'in parası'nda,	𐰃𐰆
Seyyid Ahmed Han (H. 835-869/1432-1465)'in, Hermitaj Müzesi Kataloğu'nda (s. 860'ta tanıtılan) parası'nda,	𐰃𐰆
Osmanlı, Sülâlesini çıkaran Oğuzlar'ın Kayı boyu damgasında, ayrıca Osmanlı Padişahı II. Murad (1421-1444)'in sikkesinde,	𐰃𐰆
ve sürüp gelen bu şekli ile, dokuma ve mimari eserlerimizde kullanılmıştır.	𐰃 -CC

Görsel 3.22. Ok-Yay/Yaba Tamgaları

Kaynak: Görgünay 2001

Ok-yay/yaba motifi Selçuklu mimarisinde de sıklıkla kullanılmıştır (Görsel 3.23.)

Görsel 3.23. Nevşehir Avanos Sarıhan Taç Kapısı

Kaynak: Görgünay 2001

Pazırık'ta bulunan 7 numaralı kurgandan çıkan önlük parçasının (Görsel 3.24.) ortasında bordür şeklinde yer alan motif, Görsel 3.25.'te görülen namazlığın göbek kısmının alt ve üst deseninin çerçevesini oluşturmaktadır.

Görsel 3.24. Pazırık Önlük Parçası

Kaynak: Görgünay 2001

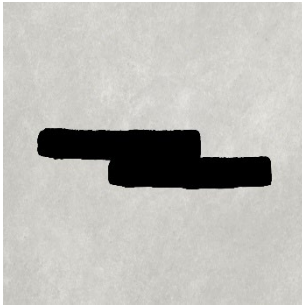

Görsel 3.25. Kayseri-Yağcıbedir Namazlık

Kaynak: Görgünay 2001

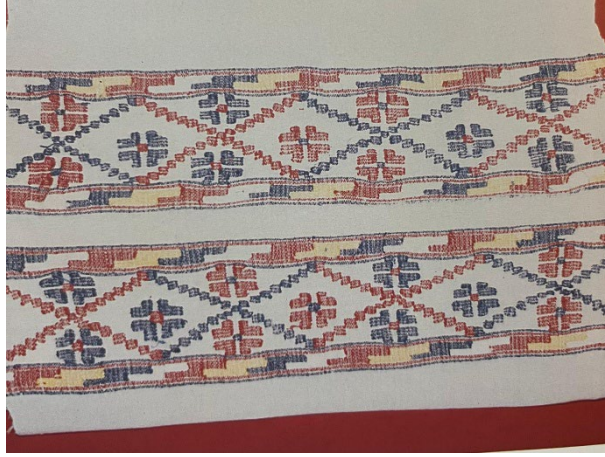
3.2.7. Deve boynu

Kaşgarlı'nın eserinde geçen İğdir tamgası (Şekil 3.10.) ile fiziksel benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Tekstil alanında su yolu olarak kullanımına oldukça fazla rastlanmaktadır.

Şekil 39. İğdir Tamgası

Görsel 3.26.'da yer alan ipek peşkirde su yolu motifi olarak kullanılmıştır.

Görsel 3.26. Deve Boynu Yanışlı Peşkir

Kaynak: Görgünay 2001

Görsel 3.27.'de ise motifin Balıkesir yöresine ait bir heybede kullanımı görülmektedir.

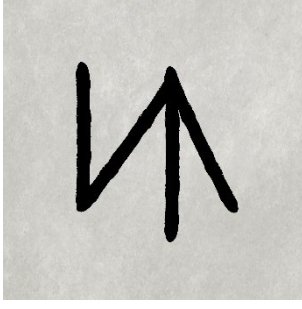

Görsel 3.27. Deve Boynu Heybe Balıkesir

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.8. Karıboşatan-gelin çatlatan- gelin boğan şaşı bağı

Anadolu'da halı, kilim, zili ve sumak gibi çeşitli dokuma türlerinde sık sık görülen bu motif, Orta Asya coğrafyasında kumaşlarda da sık sık kullanılmaktadır (Görgünay, 2001) ve Salur boyu tamgasının simetrik görüntüsüne büyük benzerlik göstermektedir (Şekil 3.11.).

Şekil 3.10. Salur Boyu Tamgası

Suzani tekniğiyle işlendiği görülen Görsel 3.28.'deki Türkmen kadın elbisesinde 2 bölümü birbirinden ayıran şeritte motifler dikkat çekmektedir.

Görsel 3.28. Türkmenistan Kadın Giysisinden Bir Kesit

Kaynak: Görgünay 2001

Görsel 3.29. ve Görsel 3.30.'daki zili dokuma örneklerinde de motifin su yolu olarak kullanımı göze çarpmaktadır.

Görsel 3.29. Batı Çuvaş Bölgesi Zili Dokuma

Kaynak: Görgünay 2001

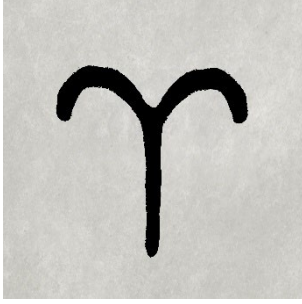

Görsel 3.30. Malatya Zili Dokuma

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.9. Özek-alem koç boynuzu

Türk dokuma ve süsleme sanatlarında çeşitli varyasyonlarıyla sık sık görülen bu motifin, Reşidüddin Fazlullah'ın Camiu't Tevarih adlı eserinde Yuva Boyu için betimlenen tamgayla (Şekil 3.12.) şekilsel olarak benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Şekil 3.11. Yuva Boyu Tamgası

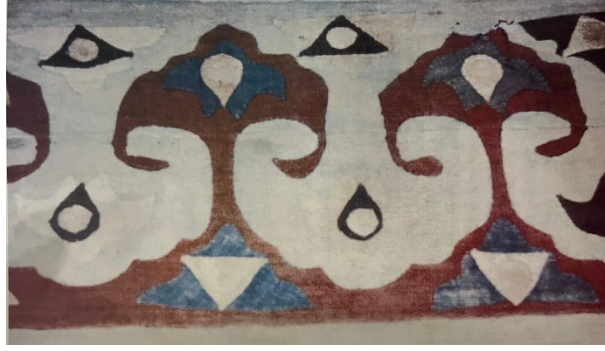
Motife halıların göbeğinde ya da bordüründe su yolu kullanımıyla karşılaşmak mümkündür. Aşağıdaki Halıda göbekte yer alan kutucukların içine dokunduğu görülmektedir (Görsel 3.31.)

Görsel 3.31. Koçboynuzu Motifli Halı

Kaynak: Türk El Dokuması Halılar Katalog No:2-0142

Görsel 3.32.'de ise bir çadır süslemesi olarak kullanıldığı görülmektedir.

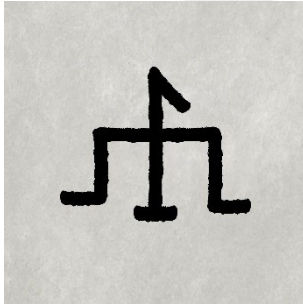

Görsel 3.32. Osmanlı Çadır Parçası

Kaynak: Onuk 2005

3.2.10. Çift başlı kartal

Görgünay'ın çalışmalarında stilize çift başlı kartal adıyla tanımlanan motifin, Kırım aile tamgalarından Abuzlar tamgasıyla 1'e 1'e yakın örtüştüğü gözlemlenmektedir (Şekil 13).

Şekil 3.13. Abuzlar Aile Tamgası

Görsel 3.33.'te görülen Hakkâri halısının alt ve üst kenarlarında motifin kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 3.33. Hakkâri Halısı

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.11. X motifi

1795 yılında Sivas'ta dokunan bir halının üzerinde görülen (Görsel 3.34.) motif, Kızık ve Avşar Boyu tamgalarıyla, ayrıca Telev ve Kol Ağaç ocak tamgasıyla örtüşmektedir ve günümüzde de gerek motif gerekse harf olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şekil Runik Türk alfabesinde de 'd' sesini karşılamaktadır.

Görsel 3.34. Sivas-Kangal Halısı

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.12. Y motifi

Kırım aile tamgalarından Ayıb ve Keneges ile Kiçi Orda Kırgız ocaklarından Alaşa ocağının tamgalarının düz ve ters kullanımları çeşitli dokumalarda su yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Runik Türk alfabesindeki ‘l’ ve ‘ç’ sesleriyle uyumludur.

Görsel 3.35.’te yer verilen Nahçıvan halısındaki iç bordürlerde ve Görsel 3.36.’da yer alan dokumanın üst bordüründe, Çengel ve Karıboşatan motifleri arasında “y” motifini görmek mümkündür.

Görsel 3.35. Ters ve Düz Y Motifli Nahçıvan Halısı

Kaynak: Görgünay 2001

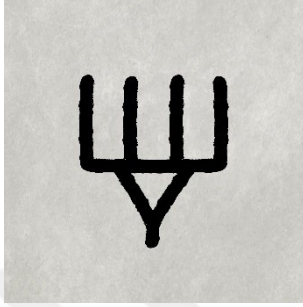

Görsel 3.36. Kırklareli Zili Dokuma

Kaynak: Görgünay 2001

3.2.13. Saçbağı motifi

Özellikle Çeyizlik dokumalarda karşılaşılan, evlilik ve doğurganlığa atıfta bulunan saçbağı motifi, Beş Pılav aile tamgasıyla büyük oranda görsel benzerlik göstermektedir (Şekil 3.14.).

Şekil 3.12. Beş Pılav Aile Tamgası

Selçuklu dönemine ait halının (Görsel 3.37.) göbek kısmında kullanımı görülen motifin nazara karşı koruyuculuğu olduğuna inanılmaktadır (Aslanapa, 1987)

Görsel 3.37. Konya Halısı

Kaynak: Türk El Dokuması Halı Kataloğu no:2-0125)

4. BULGULAR VE YORUM

Türk tamgalarının geleneksel motiflerle ilişkisi, Türk kültürünün derin köklerine dayanmaktadır ve bu motifler tarih boyunca farklı biçimlerde kendini göstermiştir. Geleneksel Türk sanatında önemli bir yer tutan bu semboller, sadece dekoratif bir öge olarak değil, aynı zamanda geçmişin ruhunu ve anlamını taşıyan sembolik değerlerdir. Her bir motifin kendine özgü bir hikayesi ve anlamı bulunmaktadır; bu da Türk tamgalarını kültürel kimliğin ve köklü geleneklerin korunmasında önemli bir unsur haline getirir.

Çağdaş moda tasarımlarında Türk tamgalarının kullanımı, geleneksel unsurların modern estetik ile birleşimini temsil etmektedir. Moda tasarımcıları, bu motifleri hem giysi hem de aksesuar tasarımlarında kullanarak, yerel kültürü uluslararası bir platformda sergileme fırsatı bulmakta ve böylece kendi özgün tasarımlarıyla dünya çapında bilinirlik kazanma imkânı doğmaktadır. Örneğin, geleneksel el işçiliği ile birleşen modern tasarımlar, hem yaratıcı bir ifade biçimi sunmakta hem de kültürel mirası yaşatmaya yardımcı olmaktadır. Bu durum, geleneksel motiflerin çağdaş yorumlarla nasıl bir araya getirildiğini ve modanın kültürel bağlamda nasıl bir araç haline geldiğini göstermektedir.

4.1. Geleneksel Motiflerin Çağdaş Moda Tasarımında Kullanımı

Geleneksel desenlerin çağdaş moda tasarımında kullanılması kültürel miras ve modern estetiğin bir araya gelişi bağlamında oldukça önemli bir çalışma alanıdır. Her kültür kendine has desen, renk, doku ve süsleme gibi öğelere sahiptir. Bu öğeler mimariden tekstile, tasarımın her dalında kullanılabilir. Kültürel unsurlar, moda tasarımında geleneksel motifler, renkler ve semboller olarak kendini göstermektedir (Paralı, 2024)

4.2. Çağdaş Moda Tasarımında Türk Motiflerinin Kullanılması

Geleneksel Türk motifleri, tarih boyunca Türk kültüründe önemli bir yer tutmuş ve farklı sanat dallarında kendini göstermiştir. Bu motifler, çoğunlukla doğadan, hayvanlardan ve insan yaşamından ilham alınarak oluşturulmuş semboller olarak karşımıza çıkar. Örneğin, hayat ağacı motifi, yaşamın döngüsünü ve doğanın zenginliğini simgelerken, lale motifi zarafeti ve estetiği temsil eder (Cebeci, 2022). Bu motiflerin moda tasarımında kullanılması, geçmişin izlerini taşıyan çağdaş koleksiyonların oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

Görsel 4.1.'deki Göz deseni, Görsel 4.2.'deki Saçbağı deseni, Görsel 4.3.'teki koçboynuzu ve Görsel 4.4.'teki yaba desenleri bu kullanımlara örnek olarak verilmiştir.

Görsel 4.1. Göz Desenli Kazak

Kaynak: https://www.oxxo.com.tr/tr/etnik-desenli-kazak_16kox-novgeotop/cok-renkli/49 (Erişim tarihi 14.01.2025, 12:54)

Görsel 4.2. Saçbağı Desenli Kazak

Kaynak: <https://www.network.com.tr/renkli-etnik-desenli-kazak-p-170683> (Erişim tarihi 16.01.2025, 13:34)

Görsel 4.3. Koçboynuzu Desenli Elbise

Kaynak: <https://www.hepsiburada.com/melsay-butik-siyah-beyaz-kilim-desen-asimetrik-kisa-kollu-elbise-pm-HBC00006UX9YE> (Erişim tarihi 16.01.2025, 14:23)

Görsel 4.4. Yaba Desenli Elbise

Kaynak: <https://www.silebezi.com.tr/kisa-kol-lara-sile-bezi-kilim-desen-elbise-kilim-desen-11275> (Erişim tarihi 17.01.2025, 18:34)

Geleneksel unsurları tasarımlarına yansıtarak Dünya moda sahnesinde yer alan modacılar farklı nakış ve kumaş kullanımlarıyla ön plana çıkmaktadırlar. Aşağıda bu bağlamda isim yapmış 15 modacı alfabetik listeyle sıralanarak tasarımlarındaki geleneksel unsurların varlığı incelenmiştir.

4.2.1. Arzu Kaprol

1995 yılında Beymen Academia'dan aldığı ödülle adını duyuran Kaprol, teknoloji ve geleneksel unsurları bir arada kullandığı tasarımlarıyla isim yapmıştır. Özellikle el dokuması kumaş ve Anadolu baskı teknikleri çalışmalarında öne çıkmıştır (Görsel 4.5.- Görsel 4.6.).

Görsel 4.5. Arzu Kaprol Baskılı Tasarım

Kaynak: https://www.instagram.com/arzukaprolofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index

(Erişim tarihi 15.12.2024, 21:36)

Görsel 4.6. Arzu Kaprol Tasarımı

Kaynak: https://www.instagram.com/arzupaprolofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index

(Erişim tarihi 15.12.2024, 21:36)

Özellikle Osmanlı dönemi paralarda karşımıza çıkan “Saadet Düğümü” motifinin Kaprol’un tasarımlarında sık sık yer aldığı görülmüştür (Görsel 4.7.- Görsel 4.8.).

Görsel 4.7. Saadet Düğümü Motifi

Kaynak: https://www.instagram.com/arzupaprolofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index=1 (Erişim tarihi,

12.01.2025, 12:56)

Görsel 4.8. Saadet Düğümü Motifi

Kaynak: https://www.instagram.com/arzukaproloofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index=1 (Erişim tarihi, 12.01.2025, 12:56)

4.2.2. Aslı Filinta

Aslı Filinta, geleneksel Türk motiflerini modern tasarımlarında kullanan bir diğer modacıdır. Tasarımlarında, geleneksel el sanatlarından ve Türk folklorundan ilham alarak oluşturduğu koleksiyonlarda Türk tarihini, Türk mitlerini hikayeleştiren çalışmalara yer vermiştir (<https://www.aslifilinta.com/about/>).

Sonbahar/Kış 2021-22 defilesinden bir parça olan Görsel 4.9.'da şalvarla dantel, Görsel 4.10.'da ise yine şalvar bu kez çift tokalı Anadolu gelin kemeriyle kullanılmıştır. Tasarımlarda Boteh deseni kullanıldığı da görülmektedir.

Görsel 4.9. Aslı Filinta Tasarımı

Görsel 4.10. Aslı Filinta Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/defile/asli-filinta-2020-21-sonbaharkis> (Erişim tarihi 09.02.2025, 12:09)

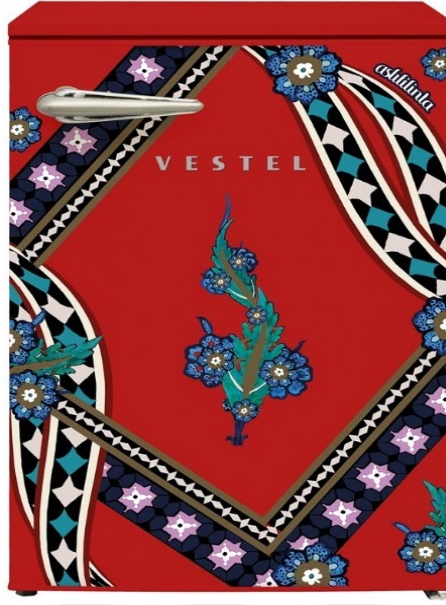
Görsel 4.11.'deki tasarımda tokalı geleneksel kemerle tamamlanan elbisenin üzerindeki pelerinde alem desenli su yolu ve koçboynuzu motiflerine yer verilmiştir.

Görsel 4.11. Aslı Filinta Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/defile/asli-filinta-2020-21-sonbaharkis> (Erişim tarihi 09.02.2025, 12:09)

Tasarımcının Vestel beyaz eşya markası için tasarladığı buzdolabının yüzeyinde geleneksel çini desenlerini kullandığı görülmektedir (Görsel 4.12.).

Görsel 4.12. Aslı Filinta Tasarımı

Kaynak: <https://www.vestel.com.tr/vestel-x-asli-filinta-retro-sb14311-kirmizi-cini-buzdolabi-p-3467>

(Erişim tarihi 12.11.2024, 17:32)

4.2.3. Atıl Kutoğlu

Öğrencilik yıllarını geçirdiği ABD ve Avusturya’da Türk kültüründen izler taşıyan çalışmaların değerini keşfederek tasarımlarında bu unsurlara yer vermeye başladığını belirtmektedir. Dünyaca ünlü modacı Türk, Osmanlı, Bizans ve Selçuklu unsuru taşıyan tasarımlar yapmaktadır. Görsel 4.13.’te koçboynuzu desenli, Görsel 4.14.’te ise geleneksel “Kutnu” kumaşla yapılmış tasarımlar görülmektedir.

Görsel 4.13. Atıl Kutoğlu Tasarımı

Görsel 4.14. Atıl Kutoğlu Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/defile/atil-kutoglu-2017-ilkbaharyaz?p=4> (Erişim tarihi 23.11.2024, 12:06)

Görsel 4.15.'te yer alan İpek elbisenin üst bölümünde “Çengelli Baklava” motifi görülmekte, Görsel 4.16.'da ise yine “Çengelli Baklava” ve “Göz” motifleri dikkat çekmektedir.

Görsel 4.15. İpek Elbise

Görsel 4.16. Atıl Kutoğlu Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/defile/atil-kutoglu-2017-ilkbaharyaz?p=4> (Erişim tarihi 23.11.2024, 12:06)

Görsel 4.17.’de kültürel unsurlarımızdan “Kutnu” kumaşının kullanıldığı bir tasarım görülmektedir.

Görsel 4.17. Kutnu Tasarım

Kaynak: <https://vogue.com.tr/defile/atil-kutoglu-2017-ilkbaharyaz?p=4> (Erişim tarihi 23.11.2024, 12:06)

Verdiği röportajlarında “Her şeyin aşırı modernleştiği hatta biyonikleştiği, teknolojinin çok ilerlediği bir çağda daha soğuk, mesafeli ve bazen duygusuz ortamlar geliyor. İşte kültürel miras ve tarihi değerler, ortak paylaşımlarda hissedilen samimiyet ve sıcaklık, bu duygusuzluğa çare oluyor, insanların yaratıcılığını kamçılıyor” sözleriyle tasarımlarında geleneksel unsurları kullanma sebeplerine yer vermiştir (Elle, 2024)

4.2.4. Başak Cankeş

Türk el sanatlarının ön plana çıkarıldığında dünya modası üzerinde yaratacağı etkilerin büyüklüğünü ifade eden tasarımcı, farklı kültürel öğeleri harmanlayarak giyilebilir sanat koleksiyonları çıkarmaktadır. Dali, Pinokyo hikayesi, Türk çinileri ya da Osmanlı minyatürleri gibi pek çok unsuru tasarımlarında kullanmıştır. Görsel 4.18.’de klasik Türk motiflerinin yer aldığı bir tasarım, Görsel 4.19.’da ise Güney Amerika yerlileriyle çalıştığı bir dokuma örneği görülmektedir.

Görsel 4.18. Başak Cankeş Tasarımı

Görsel 4.19. Başak Cankeş Tasarımı

Kaynak: https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor#google_vignette

(Erişim tarihi 16.12.2024, 00:15)

Görsel 4.20.'de tasarımcının halı dokumacılığıyla Güney Amerika motiflerini bir arada kullandığı bir tasarım görülmektedir.

Görsel 4.20. Başak Cankeş Tasarımı

Kaynak: [https://images.bursadabugun.com/editor/haber/24022020/0b5b3154-be2f-4808-b731-](https://images.bursadabugun.com/editor/haber/24022020/0b5b3154-be2f-4808-b731-7ba2f9eedfcc-5e539277ba50b.jpg)

[7ba2f9eedfcc-5e539277ba50b.jpg](https://images.bursadabugun.com/editor/haber/24022020/0b5b3154-be2f-4808-b731-7ba2f9eedfcc-5e539277ba50b.jpg) (Erişim tarihi 21.01.2025, 16:40)

Görsel 4.21. ve Görsel 4.22.'de de yine Güney Amerika mitolojisinden ilham alınan tasarımları bulunmaktadır.

Görsel 4.21. Başak Cankeş Tasarımı

Kaynak: <https://fashionweek.istanbul/content/images/uploads/originals/untitled-1,3469.jpg>

(Erişim tarihi 16.01.2025, 16:58)

Görsel 4.22. Başak Cankeş Tasarımı

Kaynak: <https://fashionweek.istanbul/content/images/uploads/originals/basakcankes031,3454.jpg>

(Erişim tarihi 16.01.2025, 16:58)

4.2.5. Cemil ipekçi

İngiltere Kraliyet Akademisinde moda eğitimi alan sanatçı 1975 yılında kendi markasını kurmuştur. Çalışmalarında Türk ve Anadolu kültürüne yer veren sanatçı özellikle 2002 yılında yapılan kâinat güzellik yarışmasında Azra Akın için tasarladığı kıyafette geleneksel unsurlara yer vermiştir. (Görsel 4.23.)

Görsel 4.23. Cemil İpekçi Tasarımı

Kaynak: https://www.instagram.com/seculararturkey/p/C0b3wjpIBEc/?img_index=1

(Erişim tarihi 26.02.2025 14:06)

Görsel 4.24.'te ise tasarımcının Azra Akın tasarımında kullandığı Sümerbank basmasını bu kez şalvar tasarımında kullandığı, cepken ve başlıkla Ege yöresinin geleneksel kıyafetlerine atıfta bulunduğu görülmektedir.

Görsel 4.24. Cemil İpekçi Tasarımı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/439382507389597544/>

(Erişim tarihi 26.02.2025 14:08)

4.2.6. Dilek Hanif

Ailesinin tekstil işlerine yardım etmekle başladığı modacılık serüveninde 1990 yılında kurduğu kendi markasıyla tanınmıştır. Özgün ve farklı olma isteğiyle özellikle global moda piyasasında kendine yer etmeyi başaran modacı kültürel köklerine tutunmanın ona bu başarıyı sağladığını düşünmektedir (<https://www.dilekhanif.com>). Görsel 4.25.'te tasarımcının tel sarma tekniğiyle işlediği karanfil motifleri görülmektedir.

Görsel 4.25. Dilek Hanif Tasarımı

Kaynak: <https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 13.02.2025, 19:53)

Halkın sanatı sergisi için hazırladığı koleksiyonunda geleneksel işleme teknikleri ve dokumalara yer vermiştir. Görsel 4.26.’da İzmir’in Tire ilçesinde dokunan Beledi dokumasından elbise, Görsel 4.27.’de ise Rize bezi de denen “Feretiko” dokumasından elbise görülmektedir.

Görsel 4.26. Beledi Dokuması Elbise

Görsel 4.27. Feretiko Dokuması Elbise

Kaynak: <https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 13.02.2025, 19:55)

Görsel 4.28.’de görülen kimono tasarımı, Erzurum Yöresine ait “Ehram” dokumasından yapılmıştır.

Görsel 4.28. Ehram Dokuması Elbise

Kaynak: <https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 17.01.2025, 19:06)

Görsel 4.29’da görülen el dokuması ham keten elbisenin bel bölümündeki motifler hayat ağacı motifinin çağdaşlaştırılmış hali olarak adlandırılabilir. Aynı görselde arka planda görülen motif ise çengelli baklava motifiyle büyük benzerlik göstermektedir.

Görsel 4.29. Dilek Hanif Tasarımı

Kaynak: <https://pbs.twimg.com/media/GAGVBxPXcAEIIAj?format=jpg&name=large> (Erişim tarihi 19.01.2025, 14:38)

Görsel 4.30.'da yer alan elbise, yine el dokuma ham kumaştan yapılmış olup, geleneksel halı-kilim motiflerinden göz motifinin Türk renkleriyle işlenmesinden oluşmuştur.

Görsel 4.30. Dilek Hanif Tasarımı

Kaynak: <https://haberchannelcom.teimg.com/haberchannel-com/uploads/2023/11/halkin-sanati-sergisi-02.png> (Erişim tarihi 19.01.2025, 14:38)

4.2.7. Ece Sükan

Ece Sükan, geleneksel motifleri modern tasarımlarında kullanan bir diğer isimdir. Tasarımlarında, özellikle günlük giyimde geleneksel unsurları modern bir dille yorumlayan tasarımcı, Koton markası için yaptığı çalışmada etnik görünümlü giysiler üretmiştir (Görsel 4.31.).

Görsel 4.31. Ece Sükan Koton Tasarımı

Kaynak: <https://www.oggusto.com/moda/eklektik-stilin-yansimasi-ece-sukan-x-koton-koleksiyonu>

4.2.8. Gül Ağış

Tasarımları hakkında bilgi verirken “Ben bu topraklarda doğmuş ve yetişmiş bir tasarımcı olarak özümü yansıtmalıyım. Bu kadar eşsiz bir kültürel zenginliğe sahip olduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Genetik miras olarak içimizde eşsiz bir doku ve renk bilgisi kaydı var” sözlerini kullanan Ağış, markası Lug Von Sigan adı altında Anadolu nakışlarının göze çarptığı çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. Görsel 4.32.’de Suzani nakışlı bir takım, Görsel 4.33.’de ise delik işi bir takım bu çalışmalara örnek olarak verilmiştir.

Görsel 4.32. Gül Ağış Tasarımı

Kaynak: <https://www.oggusto.com/moda/markalar-ve-tasarimcilar/turk-moda-tasarimcilari-gul-agis>

(Erişim tarihi 16.12.2024, 17:08)

Görsel 4.33. Gül Ağış Tasarımı

Kaynak: <https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor> (Erişim tarihi 16.11.2024. 23:13)

Görsel 4.34.'te görülen elbiselerin göğüs kısmındaki çiçek deseni ise Hun gülü motifiyle benzerlik taşımaktadır.

Görsel 4.34. Gül Ağış Tasarımı

Kaynak: <https://lugvonsiga.com/lookbook/spring-summer-2023/> (Erişim tarihi 16.11.2024. 23:13)

4.2.9. Hakan Yıldırım

Hakan Yıldırım, Türk kültüründen esinlenerek tasarımlarını oluşturan bir diğer modacıdır. Geleneksel Türk motiflerini ve renklerini modern giyim koleksiyonlarına yansıtarak hem estetik hem de kültürel bir derinlik sunmaya yönelik tasarımlar yapmaktadır. Yıldırım, tasarımlarında sıkça geleneksel el sanatlarından ve Türk folkloruna yer vermekte, kumaş seçimlerinde de bu yönde çalıştığı gözlemlenmektedir (Karaoğlanoğlu, 2018). 2010 yılında Fransız Kültür Bakanlığı tarafından verilen Andam ödülünü kazanmasıyla dikkatleri üzerine çeken Yıldırım, 2020-21 Sonbahar-Kış "Mahizer'e Yazdığım Mektuplar" Koleksiyonu ile geleneksel motif ve kumaşları modern tasarımlarında kullanmıştır (Görsel 4.35., Görsel 4.36.).

Görsel 4.35. Hakan Yıldırım Tasarımı

Görsel 4.36. Hakan Yıldırım Tasarımı

Kaynak: <https://tr.hakaanyildirim.com/> (Erişim tarihi 16.11.2024. 22:43)

Görsel 4.37.'de tasarımcının geleneksel basma kumaş kullandığı, süslemelerde iğne oyalarına yer verdiği görülmektedir.

Görsel 4.37. Hakan Yıldırım Tasarımı

Kaynak: <https://tr.hakaanyildirim.com/> (Erişim tarihi 16.11.2024. 22:43)

4.2.10. Hatice Gökçe

Moda aracılığıyla kültürel geçmişimizle bağ kurarak gelenekleri bugüne modern bir tavrıla taşıdığını ifade eden (Elle, 2024) tasarımcı çalışmalarında minyatürlerdeki motiflere, geleneksel el dokuma kumaşlara yer vermektedir. Görsel 4.38.'de el dokuması kumaştıan yapılmış bir kimono görölmektedir.

Görsel 4.38. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak: <https://www.magforher.com/geri-donusturulmus-akrilik-elyaftan-gunes-krali-koleksiyonu/>
(Erişim tarihi 02.03.2025, 16:38)

2015 yılında Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde yer alan minyatür atlarını motif olarak kullandığı bir koleksiyon hazırlayan, 2018 yılında ise Baksı Müzesi için ehram dokumasından çift taraflı kıyafetler tasarlayan modacı, 2019 yılında Matrakçı Nasuh'un minyatürlerinin işlendiği bir koleksiyon hazırlamıştır. 4.39. numaralı görselde Eham dokumasından çift taraflı bir kimono görölmektedir.

Görsel 4.39. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak: https://videocdn.alem.com.tr/Documents/Alem_Dergi/images/2021/04/19/baksi-muzesi-2-1904202116188234494623bba3.jpg (Erişim tarihi 18.12.2024, 19:53)

Görsel 4.40.'ta ise yine ehram dokumasından erkek ceketi görölmektedir.

Görsel 4.40. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak: https://videocdn.alem.com.tr/Documents/Alem_Dergi/images/2021/04/19/baksi-muzesi-2-1904202116188234494623bba3.jpg (Erişim tarihi 18.12.2024, 19:53)

Görsel 4.41.'de Geleneksel ehram dokumasından yapılmış bir panço görülmektedir.

Görsel 4.41. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak: https://videocdn.alem.com.tr/Documents/Alem_Dergi/images/2021/04/19/baksi-muzesi-2-1904202116188234494623bba3.jpg (Erişim tarihi 19.02.2025, 19:43)

Aşağıdaki görselde ise (Görsel 4.42.) minyatür motiflerinin yer aldığı çanta tasarımları görülmektedir.

Görsel 4.42. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak: <https://www.mimarizm.com/Files/2020/9/10/131606/131606.jpg> (Erişim tarihi 19.11.2024, 14:31)

Görsel 4.43.'te yer alan çanta da yine Antik Anadolu buluntularına yer veren bir tasarımdır, alt ve üst kenarlarında su yolu motifi bulunmaktadır.

Görsel 4.43. Hatice Gökçe Tasarımı

Kaynak:

https://media.licdn.com/dms/image/v2/C4D22AQEzoQvMzNrI4Q/feedshare-shrink_800/feedshare-shrink_800/0/1657272984930?e=2147483647&v=beta&t=hRPXbdA8yulUtGXSkPcOB9ALOJOzAuXjWqGx08BEGDM (Erişim tarihi 28.01.2025, 20:37)

4.2.11. Mehtap Elaidi

Tasarımlarında özgün hikayelere yer vermeye özen gösterdiğini söyleyen modacı, geleneksel kumaşları, motifleri ve nakış tekniklerini çalışmalarına yansıtmıştır. Görselde (Görsel 4.44.) modern bir poplin gömleğin kollarına iğne oyası yönetimiyle işlenmiş renkli balık motifleri görülmektedir.

Görsel 4.44. Mehtap Elaidi Tasarımı

Kaynak: <https://wp.oggusto.com/wp-content/uploads/2024/08/turk-moda-tasarimcileri-mehtap-elaidi-2-1.webp> (Erişim tarihi, 14.11.2024, 10:47)

Yerel kadın üreticilerin el emeklerini tasarımlarında kullanan modacının Görsel 4.45.'te “Hun Gülü” motifini kullandığı görülmektedir.

Görsel 4.45. Mehtap Elaidi Tasarımı

Kaynak: <https://wp.oggusto.com/wp-content/uploads/2024/08/turk-moda-tasarimcilari-mehtap-elaidi-2-1.webp> (Erişim tarihi, 14.11.2024, 10:47)

Aynı motife Görsel 4.46.'da yer verilen takımda da rastlanmaktadır.

Görsel 4.46. Mehtap Elaidi Tasarımı

Kaynak: https://www.mehtapelaidi.com/cdn/shop/files/Cube_2_c6c99c2c-d421-41d4-bb3c-35ab752336d7.jpg?v=1724744886&width=1600 (Erişim tarihi 11.02.2025, 15:26)

Görsel 4.47.'de yer alan elbiselerden sol taraftaki elbise pullarla işlenmiş boteh motifi, sağ taraftaki elbise ise ebru sanatıyla resmedilmiş ters lale motiflerini taşımaktadırlar.

Görsel 4.47. Mehtap Elaidi Tasarımı

Kaynak: <https://iavogue.tmgrup.com.tr/original/17-09/14/846603436.jpg> (Erişim tarihi 10.02.2025, 14:22)

4.2.12. Özgür Masur

Türkiye’deki çeşitli kadın enstitülerinde yaptığı 3 yıl süren araştırmanın sonucu olarak çıkardığı Anatolia koleksiyonunda Anadolu kültürüne ve Anadolu kadınına dair çalışmalara yer veren Masur, Cumhuriyet’in 100. Yılı için hazırladığı koleksiyonunda makrome, iğne oyası, tel kırma, el dokuma kumaşlar, halı dokumalar ve çini desenleri gibi geleneksel unsurları kullanarak Anadolu kadınının yeteneğini ve gücünü de öne çıkarmayı hedefleyen tasarımlar yapmıştır (<https://ozgurmasur.com/pages/about>) (Görsel 4.48. ve Görsel 4.49.)

Görsel 4.48. Özgür Masur Tasarımı Kiyafet

Görsel 4.49. Özgür Masur Tasarımı Kiyafet

Kaynak: <https://vogue.com.tr/backstage/backstage-anatolia-by-ozgur-masur?p=4> (Erişim tarihi 23.01.2025, 16:18)

Görsel 4.50.'de yer alan giysideki boncuk işlemlerde ok-yay deseni benzerliği görülürken, küpeler ve başlıktaki geleneksel detaylar da göze çarpmaktadır.

Görsel 4.50. Özgür Masur Tasarımı Kiyafet

Kaynak: <https://vogue.com.tr/backstage/backstage-anatolia-by-ozgur-masur?p=4> (Erişim tarihi 23.01.2025, 16:18)

Görsel 4.51'deki giysilerde ise göz deseni ön plana çıkmaktadır.

Görsel 4.51. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet

Kaynak: <https://vogue.com.tr/backstage/backstage-anatolia-by-ozgur-masur?p=4> (Erişim tarihi 23.01.2025, 16:18)

4.52. numaralı görselde ise ters lale motifleri kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 4.52. Özgür Masur Tasarımı Kıyafet

Kaynak: <https://vogue.com.tr/backstage/backstage-anatolia-by-ozgur-masur?p=4> (Erişim tarihi 23.01.2025, 16:18)

4.2.13. Simay Bülbül

İngiltere ve Hollanda’da aldığı eğitimlerden sonra uzun süre deri üzerine çalışmalar yapan tasarımcı, 2007 yılında kendi markası “Perveran”ı kurmuştur. Gerçekleştirdiği sosyal sorumluluk projeleriyle de dikkat çeken Bülbül, özellikle sandık kumaşları kullanarak tasarımlar yapmaktadır (<https://perveran.com/pages/hakkimizda>). Görsel 4.53.’te geleneksel süslemelerin ışıltılı bir kumaşla bir araya getirildiği bir tasarımı görülmektedir.

Görsel 4.53. Simay Bülbül Tasarımı

Kaynak:<https://idrg.tmgrup.com.tr/harpersbazaar/gallery/2014/10/15/PIPJST1GBCgwL3fssTg0ToOM9KfKBxoAMcA6ksdQ.jpg> (Erişim tarihi 27.01.2025, 19:27)

Görsel 4.54. ve Görsel 4.55.’te yer alan tasarımlar, el dokuması kumaşlar kullanılarak yapılmıştır. Görsel 4.54.’te yer alan tasarımın yaka kenarlarında “alem” motifi kullanıldığı da görülmektedir.

Görsel 4.54. Simay Bülbül Tasarımı

Görsel 4.55. Simay Bülbül Tasarımı

Kaynak:<https://cdn.myikas.com/images/9898843a-84e3-4390-89d0-6f3c627d3056/7aa677d7-4b6f-48e2-adbd-5114a6499527/1296/11-copy.webp> (Erişim tarihi 25.01.2025, 17:22)

Görsel 4.56.'da yer alan tasarımın yakasında su yolu görülmektedir.

Görsel 4.56. Simay Bülbül Tasarımı

Kaynak:<https://cdn.myikas.com/images/9898843a-84e3-4390-89d0-6f3c627d3056/7aa677d7-4b6f-48e2-adbd-5114a6499527/1296/11-copy.webp> (Erişim tarihi 25.01.2025, 17:22)

Görsel 4.57.'de yer alan çanta tasarımında göz motiflerinin kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 4.57. Simay Bülbul Tasarımı Çanta

Kaynak:<https://www.aksam.com.tr/cumartesi/simay-bulbulun-ilham-veren-dokunuslari/haber-1489299> (Erişim tarihi 19.01.2025, 16:43)

4.2.14. Tuvana Büyükçınar

Geleneksel Türk motiflerini modern giyimde kullanan bir tasarımcıdır. Tasarımlarında, Türk kültürünün zenginliğini ve estetik değerlerini yansıtan unsurlara yer vermekte, bu sayede hem yerel hem de uluslararası alanda dikkat çekmektedir. Büyükçınar, özellikle renkli ve desenli kumaşlarıyla Fabrika markası için yaptığı tasarımlarda bu unsurlara yer vermiştir (<https://www.milliyet.com.tr/pembenar/tuvana-buyukcinar-roportaj-1503484>).

Görsel 4.58.'de geleneksel renk ve desenlerin kullanıldığı bir takım, görsel 4.59.'da ise boteh desenli bir kumaşla yapılmış bir etek tasarımı görülmektedir.

Görsel 4.58. Tuvana Büyükçınar Tasarımı

Görsel 4.59. Tuvana Büyükçınar Tasarımı

Kaynak: <https://www.google.com/imgres?q=tuvanam%20fabrika%20koleksiyonu> (Erişim tarihi 08.02.2025, 09:57)

Görsel 4.60.'ta yer alan şalvar takımında da geleneksel basma kumaş kullanılmıştır.

Görsel 4.60. Tuvana Büyükçınar Fabrika Koleksiyonu

Kaynak: <https://www.google.com/imgres?q=tuvanam%20fabrika%20koleksiyonu> (Erişim tarihi 08.02.2025, 09:57)

4.2.15. Zeynep Tosun

İtalya’da aldığı moda eğitiminin ardından çeşitli Türk ve İtalyan tasarımcılarla çalıştıktan sonra 2008 yılında kendi markasını kuran Tosun, geleneksel Türk motiflerine ve süsleme tekniklerine modern tasarımlarında yer veren bir moda tasarımcısıdır. (<https://tr.zeyneptosun.com/pages/about>). Etnik kökenleri ve modern tasarım anlayışlarını bir araya getirirken Türk zanaatkarlığına ışık tutmayı amaçlayan tasarımlarında Anadolu’nun kültürel mirasını, motiflerini ve geleneklerini, Türk el sanatlarını modernist bir yorumla kullanmıştır. Tasarımlarında yer verdiği Bartın, Kastamonu ve Gaziantep yörelerinin geleneksel nakışlarının (Görsel 4.61., Görsel 4.62.) bölgedeki kadınlar tarafından hayata geçirilmesi kadın istihdamına katkı sağlaması bağlamında da dikkat çekmiştir (https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor#google_vignette Şubat, 2024).

Görsel 4.61.’de 6 köşeli yıldız motifi ve göz motifi ile geleneksel Kastamonu düğüm tekniği kullanılmıştır. Görsel 4.62.’de ise çift başlı kartal ve kuş desenleri ile tel kırma tekniği kullanılmıştır.

Görsel 4.61. Zeynep Tosun Tasarımı

Görsel 4.62. Zeynep Tosun Tasarımı

Kaynak:<https://www.google.com/imgres?q=ece%20s%C3%BCkan%20tasar%C4%B1mlar%C4%B1&imgurl=https%3A%2F%2Fwp.ogusto.com> (Erişim tarihi 23.11.2024, 18:25)

Görsel 4.63.’te Türkmen çiçeği motifinin tel kırma tekniği ile işlendiği görülürken, Görsel 4.64.’teki tasarımda çift başlı kartal, hun gülü ve göz motifleri görülmektedir. Ayrıca tel kırma tekniği kullanılmıştır.

Görsel 4.63. Zeynep Tosun Tasarımı Elbise

Kaynak: <https://www.busetirim.com.tr/tr/moda/tasarimcilar/zeynep-tosun-2016-17-sonbahar-kis>

(Erişim tarihi 17.11.2024, 14:33)

Görsel 4.64. Zeynep Tosun Tasarımı

Kaynak: <https://tr.zeyneptosun.com/pages/harem-nights-couture-collection> (Erişim tarihi 17.11.2024,

14:36)

Görsel 4.65.'te ve Görsel 4.66.'da yer alan tasarımda hayat ağacı motifi ve su yolu motifinin bordürlerinin tel kırma tekniğiyle işlendiği görülmektedir.

Görsel 4.65. Zeynep Tosun Tasarımı

Görsel 4.66. Zeynep Tosun Tasarımı

Kaynak: <https://www.busetirim.com.tr/tr/moda/tasarimcilar/zeynep-tosun-2016-17-sonbahar-kis>

(Erişim tarihi 17.11.2024, 14:36)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk tamgaları ve geleneksel motifler, sadece geçmişe ait birer miras değil, aynı zamanda çağdaş sanat ve moda dünyasında dinamik birer unsur olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu çalışmada geleneksel unsurların çağdaş moda tasarımlarında yer bulmalarına karşılık, tamgalar özelinde bakıldığı zaman dokumacılık sanatındaki kadar geniş bir kullanıma rastlanmamıştır. Oysa bu motiflerin moda tasarımlarında kullanımı, sadece estetik bir tercih değil, aynı zamanda kültürel bir bilinç ve kimlik arayışının da yansımasıdır. Türk tamgaları, çağdaş moda tasarımcılarının ilham kaynağı olarak, geçmiş ile geleceği birleştiren zengin bir kültürel ifade biçimi sunma potansiyeline sahip olabilir. Böylece, Türk kültürü ve gelenekleri, modanın evrensel diliyle yeniden hayat bulup, günümüz dünyasında daha geniş kitlelere ulaşabilir. Bu bağlamda moda tasarımı çalışmalarında tamgaların stilize edilerek farklı ve yeni motifler üretilebilmesi oldukça mümkün gözükmektedir. Modada yenilik, farklılık yaratmak ve kültürel kimliği yaşatma gayesindeki tasarımcılar ya da tasarımcı adaylarının çalışmalarını bu doğrultuda yapmaları kendi özgünlüklerine de katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Akçokralı, O. (1983) Kırım'da Tatar Tamgaları, İstanbul

Aksoy, M. (2014) Tarihin Sessiz Dili: Damgalar İstanbul

Albayrak, İ. (2016) Sembollerden Çivi Yazısına Geçiş ve Yazının Anadolu'ya Gelişi Archıvum Anatolicum Sayı 10/2 2016 Sf 15-26

Aristov, N. A. (2014) Türk Halklarının Etnik Yapısı, İstanbul: Selenge Yayınları

Aslanapa, O. (2005) Türk Halı Sanatının 1000 Yılı. İstanbul: İnkılap Yayınevi

Ata, A. (2011) Orhun Türkçesi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Azak, G. (2015) 3000 Türk Motifi İstanbul: Boğaziçi Yayınları

Bilgili, N. (2014) Türklerin Kozmik Sembolleri İstanbul: Hermes Yayınları

Bozkurt, S. (2020) Geleneksel Türk Halı Sanatında Kullanılan Motiflerin Anlamları: Sındırgı-Yağcıbedir Halıları Üzerine Göstergebilimsel Bir Analiz Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi Cilt 8 Sayı 1 Mart 2020 sf 698-731

Cebeci, D. (2022) Hayat Ağacı Motifinin Türk Dokumacılık Sanatına Yansımaları Kesit Akademi Dergisi Yıl-Sayı: 2022-30 sf: 262-286
https://kesitakademi.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=57430

Çoruhlu Y. (2011). Erken Devir Türk Sanatı, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık

Deniz, B. (2020). Anadolu-Türk Halı ve Düz Dokuma Yaygılarında Bazı Motiflerin İsimlendirilmesi. Akdeniz Sanat Dergisi, 3(5), 51-68.

Durul, Y. (1987) Türk Kilim Motifleri, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları

Esin, E. (1978) İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Târîhi ve İslâma Giriş (Türk Kültürü El-Kitabı II, Cild I/b'den Ayrı Basım), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları

Görgünay, N. (2002) Oğuz Damgalarını ve Göktürk Harflerinin El Sanatlarımızdaki İzleri, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları

Gülensoy, T. (1989) Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları, İstanbul

Gümüşhan, H. (2018) Yazının Tarihsel Gelişimi ve Bu Süreçte Yazının Çeşitli Yüzeyle Uygulanabilirliği 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu

Karaçay, Ç. (2022) Boteh Motifinin Kökenine Kısa Bir Bakış ve Anadolu Türk Halı Sanatında Boteh Tasvirleri. Süleyman Demirel Üniversitesi ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi 2022 Cilt: 15 Sayı: 29

Koçu, R. E. (1969). Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü, Ankara.

Kutluer, O. (2023). Tamga Yazı İlişkisi ve Türk Kağanlık Yazıtlarında Tamgaçılar. Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi Aralık 2023, s. 187-202_N <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turktarars/issue/81854/1387896>

Kuzeyev, R. G. (2005) İtil-Ural Türkleri, İstanbul: Selenge Yayınları

Onuk, T. (2005) Osmanlı Çadır Sanatı, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları

Orkun, H. N. (2019) Eski Türk Yazıtları Ankara

Ögel, B. (2022) Türk Kültür Tarihine Giriş, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları

Paralı, A., & Mangir, A. F. (2024). Geleneksel Çintemani Motifinin Türk Kültüründeki Yeri ve Çağdaş Giyim Tasarımlarına Yansımaları: Dijital Koleksiyon Süreci Örneği. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi (15), 1491-1523. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1423039>

Pischel, G. (1981) Sanat Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul: Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat

Qurbanov A. (2013) Damgalar, Remzler, Benimsemeler, Azerbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Strateji Araştırmaları Merkezi

Roux, J. P. (2013), Türlerin Tarihi- Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl İstanbul: Kabalcı Yayınevi

TC Kültür Bakanlığı Türk El Dokuması Halılar Katalog No:2 TC Kültür Bakanlığı Yayınları 1998
Ankara

Tekçe, F. (1993) Pazırık: Altaylardan Bir Halının Öyküsü, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Yalçın, A. R. (1943) Anadolu'da Türk Damgaları, Bursa: Bursa Yeni Basımevi

Yaşaroğlu, H. (2016) İslam'da Resim-Heykel Yasağı ve Ahmet Hamdi Akseki'nin Konu Hakkındaki Görüşleri Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2016/5, C. 5, Sayı: 9

Yıldız Ş., Mermerci Ü.G., (2024). Kültür Etkisinden Yansıyan Modaya Bir Bakış. Turkish Journal of Fashion Design and Management (TJFDM), 2024, 6(2):141-166, doi: 10.54976/tjfdm.1386806

Yildiz, Ş. and Ulurasba, N. (2018). Moda ve Feminizm İçinde Kadın Olmak. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. <https://doi.org/10.26466/opus.487892>

İnternet Kaynakları

<https://sozluk.gov.tr/> 18 Kasım 2024, 11:27

<https://foreign.slovaronline.com/>

<https://tarihvearkeoloji.blogspot.com/2016/01/turkiyedeki-kaya-resimleri-petroglifler.html>

Görsel 2.2.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3687026> (Erişim tarihi: 07.03.2025 14:14)

Görsel 2.1.

<https://adramytteion.org/wp-content/uploads/2022/09/Tamga1.png> (Erişim tarihi: 23.02.2025 13:18)

Görsel.2.8.

https://www.instagram.com/renklerimin.dunyasi/p/Cu92eKjMK15/?img_index=1 (Erişim tarihi 19.11.2024 18:06)

Görsel 2.9.

<https://www.stoneplusturkiye.com/shop/urun/stoneplus-motifli-ahsap-kapi-110x210/>

(Erişim tarihi 07.03.2015 14:42)

Görsel 3.1.

<https://www.esnafali.com/krem-etnik-afrika-aslan-figurlu-dijital-baskili-kirlent-yastik-kilifi-cgh1259> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:15)

Görsel 3.2.

<https://vogue.com.tr/guzellik/chanel-guzelliginde-dogu-bati-sentezi> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:45)

Görsel 3.3.

<https://boho-via.com/tr/p/yaz-icin-sik-boho-kimono-3/> (Erişim tarihi 09.01.2025, 16:45)

Görsel 3.4.

https://www.instagram.com/ottoman_embroidery/p/C1mtI-_obwv/ (Erişim tarihi 22.11.2024, 15:01)

Görsel 3.6.

<https://www.bursaipek.com/gri-siyah-cintemani-desen-dar-ipeksi-fular> (Erişim tarihi 12.01.2025, 12:06)

Görsel 3.7.

<https://www.ankaraantikacilik.com/urun/6639388/tebriz-hali-sal-desenli-haliyle-20-yy-basi-176-x-122-cm> (Erişim tarihi 16.11.2024, 14:43)

Görsel 3.8.

<https://static.ticimax.cloud/cdn-cgi/image/width=-,quality=85/40915/uploads/urunresimleri/buyuk/sal-desen-mavi-madonna-yaka-elbise--b9f38856.jpg>

Görsel 3.9.

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.istockphoto.com%2Ftr%2FFoto%25C4%259Fraflar%2Fmeander-motifi> (Erişim tarihi 14.11.2024, 15:12)

Görsel 3.10.

https://img.tatacliq.com/images/i7/320Wx357H/MP000000008096016_320Wx357H_202010311825501.jpeg (Erişim tarihi 16.11.2024, 14:12)

Görsel 3.16.

https://www2.hm.com/tr_tr/productpage.1186332001.html (Erişim tarihi 10.03.2025, 11:28)

Görsel 4.1.

https://www.oxxo.com.tr/tr/etnik-desenli-kazak_16kox-novgeotop/cok-renkli/49 (Erişim tarihi 14.01.2025, 12:54)

Görsel 4.2.

<https://www.network.com.tr/renkli-etnik-desenli-kazak-p-170683> (Erişim tarihi 16.01.2025, 13:34)

Görsel 4.3.

<https://www.hepsiburada.com/melsay-butik-siyah-beyaz-kilim-desen-asimetrik-kisa-kollu-elbise-pm-HBC00006UX9YE> (Erişim tarihi 16.01.2025, 14:23)

Görsel 4.4.

<https://www.silebezi.com.tr/kisa-kol-lara-sile-bezi-kilim-desen-elbise-kilim-desen-11275> (Erişim tarihi 17.01.2025, 18:34)

<https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor> Selin Minoşyan (16.11.2024. 23:13)

Görsel 4.5.

https://www.instagram.com/arzukaproloofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index (Erişim tarihi 15.12.2024, 21:36)

Görsel 4.7.

Kaynak: https://www.instagram.com/arzukaproloofficial/p/CP_VXltLOdx/?img_index=1 (Erişim tarihi, 12.01.2025, 12:56)

Görsel 4.9.

<https://vogue.com.tr/defile/asli-filinta-2020-21-sonbaharkis> (Erişim tarihi 09.02.2025, 12:09)

Görsel 4.12.

<https://www.vestel.com.tr/vestel-x-asli-filinta-retro-sb14311-kirmizi-cini-buzdolabi-p-3467> (Erişim tarihi 12.11.2024, 17:32)

Görsel 4.13.

<https://vogue.com.tr/defile/atil-kutoglu-2017-ilkbaharyaz?p=4> (Erişim tarihi 23.11.2024, 12:06)

Görsel 4.18.

https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor#google_vignette (Erişim tarihi 16.12.2024, 00:15)

Görsel 4.20.

<https://images.bursadabugun.com/editor/haber/24022020/0b5b3154-be2f-4808-b731-7ba2f9eedfcc-5e539277ba50b.jpg> (Erişim tarihi 21.01.2025, 16:40)

Görsel 4.21.

<https://fashionweek.istanbul/content/images/uploads/originals/untitled-1,3469.jpg> (Erişim tarihi 16.01.2025, 16:58)

Görsel 4.22.

<https://fashionweek.istanbul/content/images/uploads/originals/basakcankes031,3454.jpg> (Erişim tarihi 16.01.2025, 16:58)

Görsel 4.23.

https://www.instagram.com/secularturkey/p/C0b3wjpIBEc/?img_index=1 (Erişim tarihi 26.02.2025 14:06)

Görsel 4.24.

<https://tr.pinterest.com/pin/439382507389597544/> (Erişim tarihi 26.02.2025 14:08)

<https://www.dilekhanif.com/pages/dilek-hanif-hakkinda?srsltid=AfmBOoqQsUlxtJZJqKgn7PJXRrQg22zV2gDXPmaqqE5oHSUKnpiTXM97>

Görsel 4.25.

<https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 13.02.2025, 19:53)

Görsel 4.26.

: <https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 13.02.2025, 19:53)

Görsel 4.28.

<https://tr.al-ain.com/article/halkin-sanati-anadolunun-zengin-mirasi-modern-moda-ile-bulusuyor> (Erişim tarihi 17.01.2025, 19:06)

Görsel 4.29.

<https://pbs.twimg.com/media/GAGVBxPXcAEIIAj?format=jpg&name=large> (Erişim tarihi 19.01.2025, 14:38)

Görsel 4.30.

<https://haberchannelcom.teimg.com/haberchannel-com/uploads/2023/11/halkin-sanati-sergisi-02.png> (Erişim tarihi 19.01.2025, 14:38)

Görsel 4.31.

<https://www.oggusto.com/moda/eklektik-stilin-yansimasi-ece-sukan-x-koton-koleksiyonu>

Görsel 4.32.

<https://www.oggusto.com/moda/markalar-ve-tasarimcilar/turk-moda-tasarimcileri-gul-agis> (Erişim tarihi 16.12.2024, 17:08)

Görsel 4.33.

<https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor> (Erişim tarihi 16.11.2024. 23:13)

Görsel 4.34.

<https://lugvonsiga.com/lookbook/spring-summer-2023/> (Erişim tarihi 16.11.2024. 23:13)
<https://saatolog.com.tr/oyku-ve-filmden-moda-sahnesine-mahizere-yazdigim-mektuplar.html>

Görsel 4.35.

<https://tr.hakaanyildirim.com/> (Erişim tarihi 16.11.2024. 22:43)

Görsel 4.38.

<https://www.magforher.com/geri-donusturulmus-akrilik-elyaftan-gunes-krali-koleksiyonu/>
(Erişim tarihi 02.03.2025, 16:38)

Görsel 4.39.

https://videocdn.alem.com.tr/Documents/Alem_Dergi/images/2021/04/19/baksi-muzesi-2-1904202116188234494623bba3.jpg (Erişim tarihi 18.12.2024, 19:53)

Görsel 4.42.

<https://www.mimarizm.com/Files/2020/9/10/131606/131606.jpg> (Erişim tarihi 19.11.2024, 14:31)

Görsel 4.43.

https://media.licdn.com/dms/image/v2/C4D22AQEzoQvMzNrI4Q/feedshareshrink_800/feedshare-shrink_800/0/1657272984930?e=2147483647&v=beta&t=hRPXbdA8yulUtGXSkPcOB9ALOJOzAuXjWqGx08BEGDM (Erişim tarihi 28.01.2025, 20:37)

Görsel 4.44.

<https://wp.oggusto.com/wp-content/uploads/2024/08/turk-moda-tasarimcileri-mehtapelaidi-2-1.webp> (Erişim tarihi, 14.11.2024, 10:47)

Görsel 4.46.

https://www.mehtapelaidi.com/cdn/shop/files/Cube_2_c6c99c2c-d421-41d4-bb3c-35ab752336d7.jpg?v=1724744886&width=1600 (Erişim tarihi 11.02.2025, 15:26)

Görsel 4.47.

<https://iavogue.tmgrup.com.tr/original/17-09/14/846603436.jpg> (Erişim tarihi 10.02.2025, 14:22)

Görsel 4.48.

<https://vogue.com.tr/backstage/backstage-anatolia-by-ozgur-masur?p=4> (Erişim tarihi 23.01.2025, 16:18)

<https://perveran.com/pages/hakkimizda>

Görsel 4.53.

<https://idrg.tmgrup.com.tr/harpersbazaar/gallery/2014/10/15/PIPIJsT1GBCgwL3fssTg0ToOM9KfKBxoAMcA6ksdQ.jpg> (Erişim tarihi 27.01.2025, 19:27)

Görsel 4.54.

<https://cdn.myikas.com/images/9898843a-84e3-4390-89d0-6f3c627d3056/7aa677d7-4b6f-48e2-adbd-5114a6499527/1296/11-copy.webp> (Erişim tarihi 25.01.2025, 17:22)

Görsel 4.57.

<https://www.aksam.com.tr/cumartesi/simay-bulbulun-ilham-veren-dokunuslari/haber-1489299> (Erişim tarihi 19.01.2025, 16:43)

<https://www.milliyet.com.tr/pembenar/tuvana-buyukcinar-roportaj-1503484>

Görsel 4.58.

<https://www.google.com/imgres?q=tuvanam%20fabrika%20koleksiyonu> (Erişim tarihi 08.02.2025, 09:57)

<https://tr.zeyneptosun.com/pages/about>

Görsel 4.61.

<https://www.google.com/imgres?q=ece%20s%C3%BCkan%20tasar%C4%B1mlar%C4%B1&imgurl=https%3A%2F%2Fwp.oggusto.com> (Erişim tarihi 23.11.2024, 18:25)

Görsel 4.63.

<https://www.bușeterim.com.tr/tr/moda/tasarimcilar/zeynep-tosun-2016-17-sonbahar-kis>
(Erişim tarihi 17.11.2024, 14:33)

Görsel 4.64.

<https://tr.zeyneptosun.com/pages/harem-nights-couture-collection> (Erişim tarihi
17.11.2024, 14:36)

Görsel 4.65.

<https://www.bușeterim.com.tr/tr/moda/tasarimcilar/zeynep-tosun-2016-17-sonbahar-kis>
(Erişim tarihi 17.11.2024, 14:36)